

HZ. PEYGAMBER-GÜL İLİŞKİSİ VE İLGİLİ RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Yusuf AÇIKEL²

ÖZET

Hiz. Peygamber; İslâm dini kültür tarihi, coğrafyası ve sanatında âdeta gül ile özdeşleştirilmiş ve onunla olan ilişkisi hep canlı olagelmıştır. Farsça’da çiçek mânâsına gelen gül, ömrünün kısalığı nedeniyle hem dünya hayatının geçiciliğine işaret ederken, hem de bâkî olan ahiret âlemine hazırlanmayı ikaz eder. Bütün bu yorumlardan da öte gül, ilahî güzelliğin ve bu güzelliğin işareti olan Hiz. Peygamber’in simgesi olarak kabul edilmiştir.

Gül bitkisi, Kur’an’da “*Gök yarılıp da kızarmış yağ renginde gül gibi olduğu zaman, Rabb’inizin hangi nimetlerini sayarsınız yalan,*” diye geçmektedir. Gülün, Hiz. Peygamber’in sembolü olduğu, O’nun (s.a) yüzünün güzelliğini hatırlattığı, kabrinin “gül bahçesi”, insanlığa tebliğ ettiği Kur’ân-ı Kerim’in de “gül tohumları saçan” bir kitap olduğu ifade edilmiştir. Yine inanışa göre gülün, miraç gecesinde, O’nun terinden meydana geldiği şekilde rivayetler vardır. Hiz. Peygamber’in güzel kokusu ile gülün güzel kokusu özdeşleştirilerek tasavvufta, edebiyatta benzetmelere konu olmuş, inandırıcılığını kabul ettirmek için de Rasûlullah’a (s.a) atfen rivayetler uydurulmuştur.

Bu araştırmada, İslâm edebiyatında önemli yer işgal eden gül kültürü, Hiz. Peygamber ile ilişkilendirilmesi ve konuyla ilgili zikredilen rivayetlerin kaynakları ile güvenilirlik/sihhat durumları incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Gül, Hiz. Peygamber, Gül Rivayetleri, Güzel koku

¹ Bu makale; Süleyman Demirel Üniversitesi’nin düzenlediği “Her Yönüyle Gül Sempozyumu”nda, “*Hiz. Peygamber Gül İlişkisi ve ‘Gül Muhammed Teri’ İfadesinin Tahlili*” ismiyle 8 Haziran 2012 tarihinde Ertokuş Bey Derslikleri’nde tebliğ olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Ü., Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, yusufacikel@sdu.edu.tr

RELATION OF THE SAINT MUHAMMED THE PROPHET (PBUH)-ROSE AND EVALUATION OF RELEVANT NARRATIONS

ABSTRACT

Saint Muhammed the Prophet is continuously identified with rose in art, geography and cultural history of Islam, hence this relation always remains alive. Turkish word “Gul”, which means flower in Persian, points to the temporariness of this world due to its short life as well as necessity of preparation for the permanent world hereafter. Moreover, Gul is accepted as a sign of the divine beauty and hence a symbol of the Prophet Muhammed (PBUH).

The rose plant is mentioned in the Qur'an like that: “When the sky is rent asunder, and it becomes red like ointment, then which of the blessings of your Lord will you deny?” Gul, being a symbol of the Prophet, expresses the beauty of his face and his tomb’s being like a rose garden. The Quran revealed via him is also a book spreading rose seeds.

According to some narrations, the rose was created of his sweat in the night of Mi’raç (ascending to heaven). An association between nice smell of the Prophet and odor of the rose became a subject in Literature and Mysticism; so that some fabricated Hadiths were narrated for the sake of persuasion and credibility.

In this research, the rose culture occupies an important place in Islamic literature, Hz. The sources and reliability / health status of the reports related to the Prophet and mentioned above will be examined.

Keywords: Muhammed, prophet, rose, gul narrations, fragrance

1.Giriş

İslâm’ın referans aldığı Kur’an’dan sonra ikinci kaynak ve medeniyetimizin temel dinamiklerinin en önemlilerinden Hz. Peygamber; İslâm kültür tarihi, coğrafyası ve sanatında âdeta gül ile özdeşleştirilmiş ve onunla olan ilişkisi hep canlı olagelmıştır. Farsça’da çiçek mânâsına gelen gül, ömrünün kısalığı nedeniyle hem dünya hayatının geçiciliğine işaret ederken, hem de bâkî olan ahiret âlemine hazırlanmayı îkaz eder. Bütün bu yorumlardan da öte gül, ilahî güzelliğin ve bu güzelliğin işareti olan Hz. Peygamber’in simgesi olarak kabul edilmiştir.³

---

³ Bilal Kemikli, “Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı”, <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imagi>,

Mutasavvıfların anlayışına göre, gülün Arapça karşılığı olan “verd” kelimesinin “vâv”ı Hz. Peygamber’in veliliğine, “ra” O’nun (s.a.) raûf ve rahîm⁴ oluşuna, “dâl” ise, davetçiliğine delâlet eder. Aynı zamanda tasavvufta servi vahdeti, gül de kesreti temsil ettiği için “serv-i gül endâm” gibi sözlerle kesret altında gizlenen vahdet anlatılmak istenmiştir.⁵ Hz. Ali’nin (ö. 40/661) son nefesini vermeden önce Selman’dan⁶ bir deste gül istediği rivayet edilir. Selman bir deste gül getirmiş, Hz. Ali bunu koklamış ve rûhunu teslim etmiştir.⁷ Bundan dolayı Bektaşîlik’te gül önemli bir semboldür.⁸

Öte yandan rengi, şekli ve kokusu ile gül, Allah Rasûlü’nün (s.a.) şemâil hadislerinden de etkilenilerek çeşitli benzetmelerde kullanılmıştır.

30.05.2012; Ramazan Muslu, “Tarikat Gülleri ve Sembolik Anlamları”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 132 (İbrahim el-Eşrefî, *Risâle-i Gül-i Âbâd*, vr. 3a’dan naklen). Ayrıca gülün kırmızı, beyaz, sarı, siyah ve mavi renginde olduğuna ve tarihçesine dair geniş bilgi için bkz. Süyûtî, Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr es-Süyûtî, *Husnû’l-muhâdara fî ahhâri Mısır ve’l-Kâhire*, I-II, thk. Ali Muhammed Ömer, Kahire, 1428/2007, II, 374-5.

⁴ Rahîm: Çok acıyan, acınan. Bu kelime, hem Allah, hem de başkaları için isim olarak kullanılır. İsmail b. Hammad el-Cevherî, *es-Sihâh*, thk. Ahmed Abdülgafûr Attâr, Beyrut, 1990, V, 1929; Râgıb el-İsfahânî, *Müfredâtü elfâzi’l-Kur’ân*, thk. Safvan Adnan Dâvûdî, Beyrut, 1412/1992, s. 347. Allah’ın “Rahîm” sıfatı ahirette sadece müminlere ihsan etme şeklinde tecelli etmektedir. Râgıb el-İsfahânî, *Müfredât*, 347; krş. Sakallı, Talat, *Hadislerle İslâm’da Hoşgörü ve Kolaylık*, İzmir, 1996, s. 13. Ancak “Rahmetim her şeyi kaplamıştır. Onu korunanlara yazacağım...” (A’râf, 7/156) âyetindeki rahmet kelimesi dünyada mü’min ve kâfirlere umumi, ahirette ise sadece mü’minlere hastır. Bkz. Râgıb el-İsfahânî, *Müfredât*, s. 438. Geniş bilgi için bkz. Yusuf Açıkkel, “Hz. Peygamber’in Evrensel Mesajlarından ‘Rahmet’”, III. Kutlu Doğum Sempozyumu, 20.04.2000, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları*, Isparta, 2001, s. 254.

⁵ Cemal Kurnaz, “Gül”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara, 1996, XIV, 220.

⁶ Burada ismi geçen Selman’ın, Selmân-ı Fârisî olduğu bazı kaynaklarda zikredilmektedir. Oysa Selmân-ı Fârisî hicrî 36 (656 [?]) yılında Hz. Ali’den önce vefat etmiştir. Hz. Ali ise hicrî 40’ta (661) vefat etmiştir. Dolayısıyla buradaki Selman, meşhur sahâbi Selmân-ı Fârisî olamaz. Geniş bilgi için krş. Cemal Kurnaz, “Gül”, *DİA*, Ankara, 1996, XIV, 221; İbrahim Hatiboğlu, “Selmân-ı Fârisî”, *DİA*, Ankara, 2009, XXXVI, 441; M. Selim Arık, Gül Motifleri ve Hz. Peygamber Sevgisi Bağban Bir Gül İçin, <http://dergi.altinoluk.com/index.php?sayfa=yillar&MakaleNo=d278s011m1> 30.05.2012.

⁷ Kurnaz, “Gül”, *DİA*, XIV, 221; Bilal Kemikli, “Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı”, <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imagi>, 30.05.2012; M. Selim Arık, Gül Motifleri ve Hz. Peygamber Sevgisi Bağban Bir Gül İçin, <http://dergi.altinoluk.com/index.php?sayfa=yillar&MakaleNo=d278s011m1> 30.05.2012.

⁸ Kurnaz, “Gül”, *DİA*, XIV, 221.

Bu benzetmelerin tamamı “*gönüller sultanına*” duyulan sevgi ve muhabbetin sonucudur. Dolayısıyla gül motifi “*âlemlere rahmet olarak gönderilen*”⁹ Rasûlullah’ın (s.a.) sembolü olarak görülmüş ve hâlâ da görülmeye devam etmektedir. Dolayısıyla Hz. Muhammed’in risaletle görevlendirilmesi goncanın güle tebdili olarak düşünüldüğünde, O’nun bu misyonu ifasında, tevhid ilkelerini tebliğde ve Kur’ân’ı Mekke halkına sunması esnasında karşılaştığı sıkıntıların hatırlanması gerekir. Belki O (s.a.) gerek Taif yolculuğunda ve gerekse hicretle birlikte içinden geldiği toplumu, kendisine heva ve heveslerine takılıp kalarak engel olan halkını, en önemlisi de doğup büyüdüğü toprakları terketmek durumunda kaldı. Peki gonca neden yırtılarak, âdeta bağını parça parça ederek güle tebdil etti. Demek ki gül sevgili için zuhur etti. Gül, Hz. Peygamber ise, uğruna parça parça olduğu güzel kimdir? Bu güzel, hayr-ı mutlak ve hüsn-i mutlak Yüce Allah’tır. Hz. Peygamber’in dünyayı şereflendirmesi bu mutlak güzelliği seyretme isteğine bağlandığı gibi, risalet görevi için seçildikten sonraki dönemde yaşadığı sıkıntıları da, sevgili uğrunda sabır ve metanetle karşılanması gereken haller olarak düşünülebilir.¹⁰ Demek ki gül sadece aşkın değil, dostluğun, kardeşliğin, barışın, sevginin, saygının ve muhabbetin de tercümanı olmuştur.

2. Gülün Kur’ân ve Hadis/Rivayetlerde Kullanımı

Gülün, Hz. Peygamber’in sembolü olduğu, onun (s.a.) yüzünün güzelliğini hatırlattığı¹¹, kabrinin “gül bahçesi” olduğu, insanlığa tebliğ ettiği Kur’ân-ı Kerim’in de “gül tohumları saçan” bir kitap olduğu¹² ifade edilmiştir. Yine inanişâ göre gül, ruhun gıdası olup bizâtihi Hz. Peygamber’i ve Muhammedî hakikati temsil eder. Zira gül, miraç gecesinde, onun terinden meydana gelmiştir. Tasavvufçuların yaklaşımında bu ifadeler, ledünnî¹³ pek çok sırlara işaret etmekte olup

⁹ Enbiya, 21/107.

¹⁰ Kemikli, “Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı”, <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imagi>, 30.05.2012.

¹¹ M. Fatih Andi, “Modern Türk Şiirinde Gül İmajı”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta, 2005, s. 4-5.

¹² Sezai Karakoç, *Gün Doğmadan*, İstanbul, 2001, s. 403.

¹³ Ledün ilmi: Süfilere göre, Allah katından kula aracısız olarak öğretilen bilgidir. Geniş bilgi için bkz. Ahmet Yıldırım, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, Ankara, 2000, s. 294.

erbabına mâlumdur.¹⁴ Nitekim İsmail Hakkı Bursevî (ö. 1137/1725), risâlesinde gülün rengi ve kokusuyla ilâhî isimlerin tecellisi arasında bağlantı kurarak bu sırların mahiyeti hakkında bilgi vermiştir.¹⁵

Gül bitkisi, Kur'an'da "**Gök yarılıp da kızarmış yağ renginde gül gibi olduğu zaman, Rabb'inizin hangi nimetlerini yalan sayarsınız,**"¹⁶ diye geçmektedir ki, yağ gibi akan kıpkırmızı bir gül şeklinde tasvir edilmektedir.

Öte yandan Hiz. Peygamber'e güzel kokunun sevdirmesi anlamlıdır.¹⁷ Bu bağlamda gülün kokusu da oldukça önemlidir. Hiz. Peygamber'in kendine özel güzel bir kokusunun olduğu, vücudunun ve terinin güzel koktuğu nakledilir. Bir kişi elini sıkıdığına, bütün gün kokusunu duyduğu, bir çocuğun başını okşadığına, diğer çocuklar arasında kokusundan fark edildiği, kemal ehlinin, o kokuyu hissettiği kabul edilir.¹⁸ Hâkânî Mehmed Bey (ö.325/937), *Hilye*'sinde Hiz.

¹⁴ İsmail Hakkı Bursevî, *Mesnevi Şerhi*, (haz. İsmail Güleç), İstanbul, 2005, s. 652; krş. Mustafa Tatçı, "İsmail Hakkı Bursavî'nin Gül Risâlesi", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta, 2005, s. 107.

¹⁵ Tatçı, "İsmail Hakkı Bursavî'nin Gül Risâlesi", s. 107.

¹⁶ Rahmân, 55/37-8.

¹⁷ Güzel koku ile ilgili rivayetlerin bazıları için bkz. Mâlik b. Enes, *Muvatta*, I-II, İstanbul 1413/1992, "İtikâf" 4, "Hacc" 6- 7; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I-VI, Beyrut 1978, III, 128; Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman b. Fazl b. Behrâmî ed-Dârimî, *Sünen*, I-II, Beyrut, ts., Mukaddime 10; Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *Sahih-i Buhârî (el-Câmiu's-Sahih)*, I-VIII, İstanbul 1315, "Gusul" 14, "Hayız" 12, "Cuma" 6, "Nikah" 83, "Hac" 17-18, 23, 143, "Büyu" 38, "Cenaiz" 17, "Cezau's-Sayd" 21, "Talak" 48-50, "Ehadisü'l-Enbiya" 1, "Menakıb" 23, "Megâzi" 57, "Fedailü'l-Kur'an" 2, "Cihad" 6, "Megâzi" 15, "Savm" 53, "İsti'zan" 41, "Menakıb" 23; Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, (haz. Muhammed Fuad Abdülbaki), Kahire, 1375, s. 32; Müslim, Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâbü'rî, *Sahih-i Müslim (el-Câmiu's-Sahih)*, thk. M.F. Abdülbâkî, I-III, İstanbul 1413/1992, "Cum'a" 8, "Fedâilü's-Sahabe" 57, "Hac" 37-38, 44, 48, 136; İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd b. Mâce el-Kazvîni, *es-Sünen*, I-II, İstanbul, 1413/1992, Talak 35; Ebû Dâvud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (ö. 275/889), *es-Sünen*, I-IV, İstanbul 1413/1992, "Menasik" 23, "Edeb" 16; Tirmizî, Ebû İshâ Muhammed b. İshâ b. Sevre et-Tirmizî, *es-Sünen*, I-V, İstanbul, 1413/1992, "Fedailü'l-Cihad" 17, "Edeb" 35-37; Nesâî, Ebû Abdirrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâî, *Sünenü'n-Nesâî*, I-VIII, İstanbul, 1413/1992, "Menâsikü'l-hac" 97, "Gusül ve teyemmüm" 13, "İşratü'n-nisâ" 1.

¹⁸ Buhârî, *Menâkib* 23; Müslim, *Fedâil*, 81, 82; Tirmizî, *Birr ve Sila* 69; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 222, 227, 265, 267; Dârimî, *Mukaddime* 10; İbn Ebû Şeybe, Ebû Bekr Muhammed b. Abdillâh, *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr* (nşr. Saîd el-Lehhâm), I-XI, Beyrût 1409/1989, VII, 427; İbn Hibbân, Alâaddîn Ali el-Fârisî, *el-İhsân fi takrîbi Sahihi İbn Hibbân* (nşr. Şuayb el-Arnaût), I-XVIII, Beyrût 1412/1991, XIV, 211; Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin, *Delâilü'n-nübüvve ve*

Peygamber'in saçlarının misk ve anber gibi koktuğunu belirtir.¹⁹ Sabah yelinin, ulaştığı her yeri onun güzel kokusuyla doldurduğu, herhangi bir yoldan geçtiğinde, bilenlerin onun geçtiğini kokusundan anladıkları rivayet edilir ve bu durumun onun mucizelerinden olduğu zikredilir.²⁰

Yine Enes b. Mâlik'ten (ö. 93/711-12) rivayet edilen sahih bir hadiste ise Hz. Peygamber Enes'in evine girip kaylûle uykusuna²¹ dalarak terler. Enes'in annesi Ümmü Süleym bir kavanoz getirerek teri onun içine sindirmeye başlar. Hz. Peygamber uyanır ve yaptığı hareketin sebebini sorar. Ümmü Süleym: Bu senin terindir, onu kokumuza katıyoruz. O kokuların en güzellerindedir. Çocuklarımız için bunun bereketini umuyoruz der. Hz. Peygamber de: “*İsabet ettin*” buyurur.²² Bu rivayetlere ve farklı tariklere göre Hz. Peygamber'in teri hem koku olarak kullanmak hem koku elde etmek hem de çocuklara teberrüken sürülmek suretiyle bereketin sağlanması arzulanmıştır. Hz. Peygamber'in bu hareket karşısındaki tavır takriri sünnet mahiyetinde tebessüm etmek veya “isabet ettin” ifadesiyle kavli sünnet olmuştur. Bu rivayete göre onun teri misk gibi kokmuş ve bu özelliği dolayısıyla koku imalinde kullanılmıştır.²³

ma'rifetü ahvâli sâhibi's-şeria (nşr. Abdülmü'tî Kal'acî), I-VII, Beyrût 1405/1985, I, 254-255.

¹⁹ Hüseyin Vassâf, *Gülzâr-ı Aşk*, Süleymaniye Ktb. Yazma Bağışlar Bl. No: 2315, vr. 427.

²⁰ Cemal Kurnaz, “Edebiyatımızda Gül Kokusu”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 49. Hüseyin Vassâf, vr. 440: Bu konuyla ilgili çeşitli olaylar anlatılmıştır: Taberânî'nin, Ukbe b. Firkat'ın eşi Ümmü Âsım'dan aktardığı şu bilgi ilgi çekicidir. Biz üç eş idik. Her birimiz, güzel koku kullanmakta birbirimizle yarıştık. Kocamız Ukbe ise hiç koku sürünmediği halde, hepimizden daha güzel kokardı. Sebebini şöyle açıkladı: Hz. Peygamber zamanında hastalanmışım. Eliyle bir miktar tükürüğünü sırtıma ve karnıma sürüp sığadı. O hastalık geçti. O günden beri bu güzel koku bende devam etti. (Taberânî, Ebü'l-Kasım Süleyman b. Ahmed et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, thk. Hamdi Abdülmecid es-Silefî, Kahire, 1404/1983, XVII, 133-134, r. 329-331). Taberânî'nin, Ukbe b. Firkat'ın eşi Ümmü Âsım'dan aktardığı nakilde dört eş olduklarını ifade eden rivayet için bkz. *el-Mu'cemüs-Sağîr*, I-II, Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1403/1983, s. 38-39. Musa Bağcı'ya göre; Hz. Peygamber'in “terinin miskten daha güzel kokması, koku elde etmek amacıyla kullanılması düşüncesine bilimsel gerçekler karşısında ihtiyatla yaklaşmak gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu anlayışın Hz. Peygamber'e aşırı derecedeki sevgiden olağanüstü olarak değerlendirilmesinden kaynaklanmış olması kuvvetle muhtemeldir.” *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2010, s. 293.

²¹ Kaylûle uykusu: Arapça kayl masdarından türeyen kaylûle ve kâile “Öğle sıcağının şiddetli olduğu gün ortasında uyuma” anlamına gelir. Geniş bilgi için bkz. Nebi Bozkurt, “Kaylûle”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara, 2002, XXV, 83.

²² Buhârî, *Sahih*, “İsti'zan”, 41; Müslim, *Sahih*, “Fedâil”, 83-5.

²³ Musa Bağcı'ya göre; Kur'an'da beşerüstü olarak gösterilebilecek herhangi bir özelliğe yer verilmeyen bir peygamberin böyle bir özelliğe sahip olduğunu ileri

Aynı şekilde başka rivayetlerde; Rasûlullah'ın (s.a.) mübarek sırtlarında Peygamberlik mührünün gül tomurcuğu gibi bir et parçası şeklinde olduğu²⁴, Hz. Peygamber'in eşi Hz. Âişe'nin (ö. 58/678) gül rengi ile boyanmış bir gömlek giydiği²⁵ rivayetleri vardır. Yine Hz. Peygamber, ashaptan Abdullah b. Amr b. Âs'ın üzerinde gül (kurusu) renginde bir elbiseyi görünce (ona): “*Bu nedir?*” diye sorar. O da gidip elbiseyi (fırında) yakar (ve Hz. Peygamber'in huzuruna varır. Hz. Peygamber onu, bir başka elbiseyle görünce; “*(Öbür) elbiseni ne yaptın?*” diye sorar. O da “*yaktığını*” söyler. Bunun üzerine Hz. Peygamber, “*Onu (yakacağına) aile halkından (olan kadınlardan) birine giydirseydin ya!*” buyurur.²⁶ Ayrıca Allah Rasûlü'nden (s.a.), Hz. Hasan

sürmek, Kur'ânî gerçeklere uymadığı gibi akla, his ve müşahedeye ve Hz. Peygamber'in gerçek sıretine de uymamaktadır. Aksine onun bizzat koku kullandığı, kokunun kendisine sevdirdiğini ifade ettiği, gerek toplumsal münasebetlerinde gerekse siyasi görev icabı heyetleri karşılama törenlerinde koku kullandığı ve insanlara da bu tür durumlarda bunu tavsiye ettiği rivayetlerin verdiği bilgiler arasındadır. Nitekim, ona isnad edilen şu ifadeler onun koku merakını ve sevgisini ortaya koyan beyanlardır. “*Dünyada bana, kadın ve güzel koku sevdirdi; namaz da gözümün nuru kıldı.*” Nesâî, *es-Sünen*, “Kadınlarla Muâşeret”, r. 3928; “*Üç çeşit ikram vardır ki, hiç reddedilmez: Biri yastık, diğeri koku, öbürü de süttür.*” Tirmizî, *Edeb*, r. 2790; “*H. Peygamber kendilerine takdim edilen kokuyu hiç reddetmezlerdi.*” Buhârî, “Hibe”,9; “Libas”, 80; Tirmizî, *Edeb*, r. 2789; Nesâî, *Zine*, 74, r. 5223. Geniş bilgi için bkz. Bağcı, *Beşer Olarak H. Peygamber*, s. 287, 292.

²⁴ Tirmizî, *eş-Şemâilü'l- Muhammediyye*, 3. Baskı, Beyrut, 1408/1988, s. 17, r. 16. Kaynaklarda güvercin veya keklük yumurtası/gerdek çadırının düğmesi, yumruk halinde veya insan bedeninde çıkan siğile ve daha başka şeylere benzetilerek yapılan bu tasvirlerin ortak noktası, Allah Rasûlü'nün (s.a.) sırtında iki kürek kemiği arasında, sol kürek kemiğine yakın irice bir et parçasının bulunduğu. Geniş bilgi için bkz. İbn Ebû Şeybe, *el-Musannef*, VII, 447; Ahmed b. Hanbel, V, 107; Buhârî, *Vüdü'* 40; Müslim, *Fedâil* 110, 112; Tirmizî, *Menâkıb* 11; İbn Belbân, *el-İhsân*, XIV, 207, 209, r. 6298, 6301. Erdinç Ahatlı “nübüvvet mühürü” kavramının olağanüstülük anlayışıyla açıklanan rivayetlerle değil; önceki kitap ehline geleceği bildirilen son peygamberin, fizik suretinde tanınmasını sağlayacak tabii bir ben şeklinde kabul edilmesinin daha doğru bir yaklaşım olacağını söylebileceğini ifade etmiştir. Geniş bilgi için bkz. Erdinç Ahatlı, “Nübüvvet Mührü”, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sakarya, 3/2001, s. 298; Musa Bağcı, “Sünnet ve Hadislerin Anlaşılmasında Ehl-i Hadis'in Beşerüstü Peygamber Tasavvurunun Etkisi”, *Günümüzde Sünnetin Anlaşılması (Sempozyum Tebliğ ve Müzakereleri)*, Bursa, 2004, s. 82-85.

²⁵ Buhârî, “Hac”, 64; Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, I-X, Beyrut 1353. V, 127. İbn Cüreyc dedi ki: Ben Atâ'ya: Âişe'nin o günkü hicabı ne idi? diye sordum. Atâ: Âişe o gün keçeden yapılmış bir küçük Türk çadırı içinde idi. Çadırın bir perdesi vardı. Âişe ile bizim aramızda bundan başka bir şey yoktu. Ben Âişe'nin üzerinde gül rengi ile boyanmış bir gömlek gördüm, dedi. Buhârî, “Hac”, 64.

²⁶ Ebû Dâvûd, “Libas”, 17.

ve Hüseyin’le ilgili, dünyadaki iki güzel kokulu reyhan çiçeği oldukları²⁷ rivayetleri vardır. Yine Ümeyye b. Ebû’s-Salt’ın rivayetinde, “Güneş her gecenin sonunda doğar/Al renkte, sonra rengi gül gibi kırmızı olur” dediğine, Hz. Peygamber’in (s.a.) de, “Doğru söylemiş” buyurduğu nakledilmiştir.²⁸

Öyle görülüyor ki, Hz. Muhammed’in tarif ve tavsifinde çiçek (gül) teşbihinin yapılması ile ilgili bilinen en eski örnek İmam Tirmizî’nin (ö. 279/892), *Şemâil*’inde zikrettiği Hind b. Ebû Hâle rivayetinde geçen “**ezherü’l-levn**”²⁹ ifadesidir. Ahmet Cevdet Paşa, başta Hz. Ali, Enes b. Mâlik ve Hind b. Ebû Hâle olmak üzere sahâbenin önde gelenlerinden nakledilen hilye-i nebevî ile ilgili rivayetleri topluca özetlerken bu kelimenin geçtiği yeri şöyle nakletmiştir: “O Nebiy-i Müctebâ, “ezherü’l-levn” idi; yani ne kireç gibi ak, ne de kara yağız, belki ikisi ortası ve gül gibi kırmızıya meyilli beyaz ve nûranî ve berrak olup, mübarek yüzünde nur parıldardı.”³⁰

Allah Rasûlü’nün (s.a.) mükemmel ahlâkının yanı sıra, fizik görünüşünün güzelliği de ashâbının dikkatini çekmiş ve onun vücûdunu, usta bir ressamın fırçasından tuvaline yansıyan bir resim gibi tasvir etmişlerdir.³¹ Sözelimi Hz. Peygamber’in sûretini ve sûretini tasvir eden Hz. Ali’nin rivayeti şöyledir: Allah Rasûlü (s.a.) ne aşırı derecede uzun boylu ne de çok kısa boylu idi, orta boylu bir insandı. Saçları kıvrıkcık değildi, düz de değildi, dalgalıydı. Ne ince ne de şişkin yüzlü idi, yuvarlak yüzlü biriydi. Yüzü hafif pembeye çalan beyazdı. Gözleri koyu siyah, kirpikleri ise uzundu. Vücudu kılsız fakat göğsünden göbeğine kadar inen kıldan bir hat vardı. El ve ayakları irice idi. Yürürdüğünde sanki yüksek bir yerden iniyormuş gibi, ağır ve dengeli yürürdü. Bir tarafa döndüğü zaman tüm vücuduyla dönerdi. İki omuzu arasında peygamberlik mührü bulunmaktaydı. O peygamberlerin sonuncusu, gönül bakımından insanların en cömertiydi. İnsanların en doğru ve sağlam sözlüsü idi. O, ahlâkça herkesten yüce, muâşeret yönüyle de en geçimlisiydi. Onu ilk gören heybetinden ürperirdi, fakat görüşüp tanışınca onu severdi. Hz. Peygamber’i kim tavsif etse şöyle derdi: Ne

²⁷ Buhârî, *Edebü’l-Müfred*, s. 32, r. 85.

²⁸ Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 256; Dârimî, *Sünen*, “İsti’zan”, 67.

²⁹ Ezherü’l-levn: Rengi pek beyaz ve parlak demektir. Şemseddin Sâmî, *el-Mu’cemü’t-Türki’t-türâsî*, nşr. Ahmed Cevdet, Beyrut 1989, I, 93.

³⁰ Tirmizî, *Şemâil*, s. 11-3, r. 7; Ali Yardım, *Peygamberimizin Şemâli*, Damla Yay., İstanbul 1997, s. 51. Geniş bilgi için bkz. Zülfikar Güngör, “Edebiyatımızda Gül Sembolü ve Peygamberimiz”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 33.

³¹ Erdinç Ahatlı, *Peygamberlik ve Hz. Muhammed’in Peygamberliği*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2011, s. 264-265.

kendisinden önce ne de sonra onun gibisini görmedim.³² Ayrıca başka bir rivayette de Enes b. Mâlik şunları söylemiştir: Rasûlullah (s.a.) parlak beyaz tenliydi. Teri sanki bir inci gibiydi. Onun eli kadar yumuşak ne bir ipeğe ne de bir atlasa dokundum. Onun kokusundan daha güzel kokan ne bir misk ne de bir amber kokladım.³³

Diğer taraftan Hz. Peygamber'e duyulan aşk, saygı ve muhabbet sonucu gül ile ilgili uydurulmuş pek çok rivayet vardır. Burada bunlardan bir kısmına değinilecektir.

İbnü'l-Cevzî'nin *el-Mevzûât* adlı eserinde Hz. Ali, Enes b. Mâlik, Câbir ve Hz. Âişe olmak üzere dört sahabiye isnad edilen rivayet vardır.

Bunlar arasında Ebü'l-Kasım b. Semerkandî > İsmail b. Mes'ade > Hamza b. Yusuf > İbn Adî > Hasan b. Ali el-Adevî > Muhammed b. Sadaka el-Anberî, Muhammed b. Temîm ve İbrahim b. Musa-Musa b. Cafer > Babası Cafer > Babası Muhammed > Babası Ali > Babası Hüseyin > Babası Ali b. Ebû Tâlib'in (r.a.) isnadıyla merfû' olarak rivayet edilen hadiste "*Semaya çıkarıldığımda yere terimden (damla) düştü ve ondan gül bitti. Her kim benim kokumu koklamak isterse, güllü koklasın*" lafzıyla sabit olan rivayet bulunmaktadır.³⁴ Senedde geçen Muhammed b. Sadaka, İbrahim b. Musa ve Muhammed b. Temîm meçhûl olarak nitelenirken, Adevî yalanla itham edilmiş ve hadis uydurmakla bilinmektedir.³⁵

Yine Ebü'l-Abbas Cafer b. Muhammed el-Müstağfirî *et-Tıbbü'n-Nebevî* adlı eserinde Ali b. Hasan'a şu rivayeti yazmıştır: Ebû Süleyman Muhammed b. Süleyman b. Yezîd el-Fâmî > Babası > İsmail b. Ali b. Kudâme el-Harrâz el-Kazvîni > Ahmed b. Abdân el-Berdeî > Sehl b.

³² Tirmizî, *Menâkıb* 8; İbn Ebû Şeybe, *el-Musannef*, VII, 445. Hz. Peygamber'i tasvir eden Enes b. Mâlik'in rivayeti için bkz. Mâlik b. Enes, *el-Muvatta'*, "Sıfatü'n-nebî" 1; Buhârî, "Menâkıb" 23; Müslim, "Fedâil" 113; Tirmizî, "Libâs" 21.

³³ Buhârî, "Menâkıb" 23; Müslim, "Fedâil", 81, 82; Tirmizî, "Birr ve Silâ" 69; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, III, 222, 227, 265, 267; Dârimî, "Mukaddime" 10; İbn Ebû Şeybe, *el-Musannef*, VII, 427; İbn Belbân, *el-İhsân*, XIV, 211; Beyhakî, *Delâilü'n-nübüvve*, I, 254-255.

³⁴ İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. el-Cevzî, *el-Mevzûât*, thk. Abdurrahman Muhammed Osman, Dâru'l-Fikr, 1403/1983, III, 61; Süyûtî, *Husnü'l-Muhadara*, II, 374; *el-Leâli'l-masnûa fi'l-ehâdisi'l-mevzûa*, I-II, thk. Ebû Abdurrahman Salâh b. Muhammed b. Avîda, Beyrut 1417/1996, s. 233; Aclûnî, İsmail b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs amme'stehera mine'l-ehâdis alâ elsineti'n-nâs*, Kahire, ts., I, 303, r. 798. Süyûtî *Husnü'l-muhadara* adlı eserinde "Bu konu hakkında pek çok hadisler rivâyet olduğunu, hepsinin de mevzû olduğunu, "*el-Leâli'l-masnûa*" adlı eserinde de rivayetin senedinde geçen "Adevî" ve hocalarının bilinmediğini belirtmiştir.

³⁵ İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, III, 63.

Sagîr> Mûsa b. Abdürabbih> Ali b. Ebû Tâlib isnadıyla merfû olarak nakledilen rivayet şöyledir:

“*Semâvâta miracım sırasında, yeryüzü bana ağladı. Allah Teâlâ, arzın gözünün yaşından, “lesaf (tavşan kulağı/dikenli beyaz gül)” denilen bir bitki yarattı. Kim yeryüzünün ağlamasını koklamak isterse keberi koklasın. Rabbe yükseltildiğimde Yüce Allah beni peygamberlikle selamladı, beni peygamberlikle üstün tuttu, bana şefaati ikram etti, bana elli vakit namazı farz kıldı. O anda, semadan (melekût âleminden) semaya (mülk âlemine) indim. Dünyada olduğumda teri damlattım terim de yeryüzüne düştü. (Bu sırada), Yüce Allah terimden kırmızı gülü yarattı. Terimi koklamak isteyen kimse, kırmızı gülü koklasın.*”³⁶

Öte yandan Enes b. Mâlik rivayetinin de iki tariki vardır. Muhammed b. Nâsır > Abdülmuhsin b. Muhammed b. Ali > Ahmed b. Ömer b. Ravh en-Nehrevânî > Kadı Ebü'l-Ferec Muâfâ b. Zekeriyya > Leys b. Muhammed b. Leys el-Mervezî > Ebü'l-Hasan Sa'saa b. Hüseyin er-Rakkî > Muhammed b. Anbesa b. Hammâd > Ebû Cafer b. Süleyman-Mâlik b. Dînar > Enes b. Mâlik isnadıyla merfû olarak nakledilen rivayet şöyledir: “*Semâvâta miracım sırasında, yeryüzü benden sonra ağladı da, arzın gözünün yaşından, “lesaf” denilen bir bitki yaratıldı. (O anda, melekût âleminden mülk âlemine) dönünce (Bu sırada), yüzümde biriken ter damlaları(nın düştüğü yerde, kırmızı gül yaratıldı. Dikkatli olun! Ümmetimden bir kimse benim kokumu duymak isterse, kırmızı gülü koklasın.*” Muâfâ en-Nehrevânî, “lesaf”³⁷ bitkisinin “keber”³⁸ olduğunu açıklamıştır. Rivayet mevzû olup senedinde bilinmeyen meçhûl kişiler vardır.³⁹

³⁶ Süyûtî, *el-Leâli'l-masnûa*, s. 234.

³⁷ Keber kökünde biten hıyara benzeyen taze bir bitki denildiği gibi “keber”in_yani dikenli bitkinin kendisi olduğunu söyleyenler de vardır. Geniş bilgi için bkz. İbn Manzûr, Ebü'l-Fadl Cemâlüddîn, Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânü'l-Arab*, Beyrut, 1418/1997, XII, 278.

³⁸ Dikenli bir bitkidir. İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, XII, 16.

³⁹ Muâfâ en-Nehrevânî, *el-Celisü's-Sâlihu'l-Kâfi ve'l-Enisü'n-Nâsihu's-Şâfi*, thk. İhsan Abbas, I-IV, Beyrut, 1413/1993, IV, 154-5; İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, III, 62-3; Sehâvî, Şemseddîn, Ebü'l-Hayr Muhammed b. Abdurrahman es-Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene fi beyâni kesîrin mine'l-ehâdisi'l-müştehire ale'l-elsine*, Beyrut 1406/1986, s. 131, r. 261; Süyûtî, *el-Leâli'l-masnûa*, s. 233-4 (Süyûtî'ye göre, bu rivayet mevzû olup senedinde bilinmeyen kişiler vardır); Ali el-Kârî, Nureddin Ali b. Muhammed b. Sultan, *el-Esrârü'l-merfû'a fi'l-ehâdisi'l-mevzûa*, thk. Muhammed. b. Lütfî Sabbâğ, Beyrut 1406/1986, s. 361, r. 571; Aclûnî, , *Keşfü'l-hafâ*, I, 302, r. 798; Bünyamin Erul, “Uydurma Rivayetlerde Peygamber Tasavvuru”, *İslam'ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri Kutlu Doğum Sempozyumu 2001*, Ankara 2003, s. 427.

İkinci tarikında; Mekkî b. Bûndar > Hasan b. Ali b. Abdülvâhid el-Makdisî > Hişam b. Ammar > Mâlik b. Enes > Zührî > Enes b. Mâlik isnadıyla merfû olarak nakledilen ikinci rivayet ise şöyledir: “*Beyaz gül miraç gecesinde benim terimden, kırmızı gül Cebrâil’in terinden, sarı gül de Burak’ın terinden yaratılmıştır.*”⁴⁰ Senesinde geçen Makdisî’nin yalanla itham edildiği ve Mâlik, Zührî ve Enes’den rivayeti olmadığı ifade edilerek bu rivayetin bâtil ve mevzû‘ olduğu belirtilmiştir.⁴¹ İmam Nevevî (ö. 676/1277) bu hadisin sahîh olmadığını, İbn Hacer de (ö. 852/1449), mevzû‘ olduğunu⁴² söylemişlerdir.

Aynı rivayetin farklı bir versiyonu da şu şekilde nakledilmiştir: Übeyy> Lâhik b. Muhammed b. Ahmed b. Abdülvâhid el-İsbehânî> Minhal-Ebû Mansûr el-Becelî> Ebû’l-Hüseyin Ahmed b. Fâris-Muallâ b. Bendar ez-Zencânî > Hüseyin b. Ali b. Abdülvâhid el-Kuraşî > Hüseyim ez-Zührî > Hiz. Enes isnadıyla merfû‘ olarak şu rivayet vardır: “*Beyaz gül miraç gecesini terimden, kırmızı gül Cebrail’in terinden, sarı gül Burak’ın*

⁴⁰ Deylemî, Ebû Şücâ’ Şîrûye b. Şhredâr b. Şîrûye ed-Deylemî, *el-Firdevs bi Me’sûri’l-Hutâb*, thk. Saïd b. Besyûnî Zağlûl, I-V+I, Beyrut 1406/1986, IV, 436-7, r. 7269; İbn Asâkir, Ebû’l-Kasım Ali b. Hasan b. Hibetillah b. Abdillâh eş-Şâfî, *Târîhu Medîneti Dimeşk*, thk. Muhibbuddîn Ebû Saïd Ömer b. Garame el-Amravî, Dârü’l-Fikr, Beyrut, 1416/1996, XIII, 131, r. 1362; İbnü’l-Cevzî, *el-Mevzûât*, III, 62-3; Sehâvî, *el-Makâsidü’l-hasene*, s. 131, r. 261; Süyûtî, *Husnü’l-Muhadara*, II, 374; Ali el-Kârî, *el-Esrârü’l-merfû’a*, s. 151-2, r. 103 dip not; Şeybânî, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbn Ömer eş-Şeybânî, *Temyizü’t-tayyib mine’l-habîs*, Beyrut 1405/1985, s. 49; Kavukcî, Ebû’l-Mehâsin Muhammed b. Halîl, *el-Lü’lûü’l-Mersû’*, Beyrut 1415/1994, s. 58, r. 120; Aclûnî, *Keşfü’l-hafâ*, I, 302-3, r. 798. Aclûnî’ye göre; rivayetin senesinde bulunan Mekkî ez-Zencânî’yi Dârekutnî hadis uydurmakla itham etmiştir. Ayrıca ona göre bu hadisi İbnü’l-Cevzî *el-Mevzûât* isimli eserine almıştır. Yine ona göre, Hafız Kasım b. Asâkir, Enes’in (r.a.) merfû olarak rivâyet ettiği bu hadisinin mevzû olduğuna delil getirmiştir. en-Necm ise hadisin hiçbir tarikiyle sahîh olmadığını söylemiştir.

⁴¹ İbnü’l-Cevzî, *el-Mevzûât*, III, 62-3; Sehâvî, *el-Makâsidü’l-hasene*, s. 130, r. 261; Süyûtî, *Husnü’l-Muhadara*, II, 374; *el-Leâli’l-masnûa*, s. 234; Ali el-Kârî, *el-Esrârü’l-merfû’a*, s. 361, r. 571; s. 151-2, r. 103 dip not; Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, I, 302-3, r. 798. Süyûtî’ye göre; bu rivayet bâtil olup senesinde bulunan el-Makdisî yalanla itham edilmiştir. İbn Asâkir’in *Târîh*’inde el-Makdisî’nin meçhûl biri olduğu, bu hadisin mevzû‘ olduğu, el-Makdisî’nin bilinmeyen kişilerden hadis uydurduğu ve sahîh bir isnadı kullandığı, gül ile ilgili rivayetlerinin aslının olmadığı ifade edilmiştir. Rivayetin senesinde bulunan Mekkî ez-Zencânî’yi Dârekutnî hadis uydurmakla itham etmiştir. İbnü’l-Cevzî’nin eserinde kırmızı gül iki defa hem Hiz. Peygamber’in hem de Cebrâil’in terinden yaratıldığı şeklinde geçmektedir ki, yanlışlıkla yazılmış olabilir. Doğrusu birinin “beyaz gül” olması gerekir.

⁴² Sehâvî, *el-Makâsidü’l-hasene*, s. 130-1, r. 261; Ali el-Kârî, *el-Esrârü’l-merfû’a*, s. 151, r. 103, s. 361, r. 571; Şeybânî, *Temyizü’t-tayyib*, s. 49; Kavukcî, *el-Lü’lûü’l-Mersû’*, s. 58, r. 120.

terinden yaratılmıştır.” Ebû Mesûd, Hâkim’in, bir adamdan, o da teferrüd ettiği halde halde Mekkî’den rivayet ettiğini söylemiştir.⁴³

Öte yandan Hz. Câbir’e isnad edilen başka bir rivayet; Ahmed b. Muhammed b. Yahya b. Hamza > Babası > Dedesi > A‘meş > İbnü’l-Münkedir > Câbir isnadıyla merfû olarak nakledilen hadis, “*Kim kokumu koklamak isterse gülü koklasın*”⁴⁴ şeklindedir.

Yine Ebü’l-Hasan b. Fâris > Mekkî > Hişâm b. Urve > Babası > Hz. Âişe isnadıyla merfû olarak; “*Kim kokumu koklamak isterse kırmızı gülü koklasın*”⁴⁵ rivayeti vardır. Senedde geçen Hişâm’ın Hz. Âişe’den asla rivayet etmediği belirtilmiştir. Muhammed b. Nâsır da bu hadisin aslının olmadığını ifade etmiştir.⁴⁶

Bu rivayetlerden bir başkası ise, “*Allah Teâlâ gülü nebîsinin bahasından, kokusunu da nebîlerinin kokularından yarattı. Her kim Allah Teâlâ’nın bahasına bakmak isterse, nebîlerinin kokusunu koklamak isterse, güle baksın*”⁴⁷ rivayetidir. Bütün bu rivayetlerin Hz. Peygamber’e isnad edilmiş uydurma haberler olduğu anlaşılmaktadır.

Bazı güllerin kırmızı renkte olması şu şekilde açıklanmaktadır: Hz. Peygamber’in *miraçta*, ilâhî tecellinin şiddetiyle yüzünün terleyip kızarmasındandır. Bu şiddetli tecelli sebebiyle kızaran yüzü ile teri, uyum sağlamış ve bu terin arza düşmesiyle de kırmızı gül yaratılmıştır.⁴⁸ Hatta, kırmızı güllün kendisinden yaratıldığı mübarek terin, şişeye doldurulup parfüm olarak kullanıldığına dair uydurma rivayetler de görülmektedir. Buna göre; “Bir adam gelip: Ey Allah’ın Rasûlü! Kızımı evlendirdim ve bana yardım etmeni istiyorum dedi. Hz. Peygamber: “*Yanımda bir şey yok, yarın bana gel ve beraberinde ağzı geniş bir şişe ve bir ağaç dalı getir*” dedi. Ertesi gün adam geldiğinde, Hz. Peygamber’in dirseklerinden ter akmaya başladı ve şişe doldu. Sonra Hz. Peygamber: “*Bunu al ve ailene emret. Koku sürmek istediğinde ağaç dalını daldırsın ve onunla sürünsün*” buyurdu. Ravi der ki: O kız bu kokudan sürdüğü zaman Medine halkı güzel bir koku kokladı ve o ev, “Beytül-mutayyebîn/Güzel

⁴³ İbn Hacer, Şihâbüddîn Ebü’l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askâlânî, *Zehri’l-Firdevs*, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Eserler, 297.333 HAC.Z, II, vr. 145.

⁴⁴ İbnü’l-Cevzî, *e-Mevzûât*, III, 62-3; Süyûtî, *el-Leâli’l-masnâa*, s. 234. İbnü’l-Cevzî ve Süyûtî’ye göre, Ahmed b. Muhammed metrûk, Câbir yalanla itham edilmiş, Dârekutnî de Câbir’in metrûk olduğunu belirtmişlerdir.

⁴⁵ Sehâvî, *el-Makâsîdül-hasene*, s. 131, r. 261; Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, I, 303, r. 798. Aclûnî’nin ifadesine göre; Ebu’l-Hasan b. Fâris el-Luğavî *er-Râh ve’r-Reyhân* adlı eserinde hadîsi Mekkî’den rivayet etmiştir ki, ravi Mekkî daha önce geçtiği üzere hadis uydurmacılığıyla itham olunmuştur.

⁴⁶ İbnü’l-Cevzî, *el-Mevzûât*, III, 63.

⁴⁷ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, I, 303, r. 798.

⁴⁸ Bursevî, İsmail Hakkı, *Risâle-i Gül*, Süleymaniye Ktb. Halet Efendi Bl. Yz. No: 414, (v.1b-3b), 1125/1712, v. 2a.

kokulanların evi” diye isimlendirildi.⁴⁹ İbnü'l-Cevzî (ö. 597/1201) bu hadisin mevzû', Dârekutnî (ö. 385/995) metrûk olduğunu, İbn Hibbân (ö. 354/965) bu hâliyle ihticâc edilmesinin (delil olarak kullanılmasının) helâl olmadığını belirtmişlerdir.⁵⁰ Başka bir rivayette ise; İbn Sa'd'ın, İbrahim'den mürsel olarak yaptığı rivayette; Hiz. Peygamber güzel koku sürünmese bile yaratılışından olan güzel kokulu şekilde geldiğinde O (s.a.) güzel kokusundan tanınırdı. Bir yola koyulduğunda terli iken güzel kokardı. “Gül Rasûlullah'ın (s.a.) terindedir.” Bu haber hakkında, İbn Hacer; yalan ve mevzû derken, İbn Sa'd da (ö. 230/845) *Tabakat* kitaplarında İbrahim'den mürsel olarak rivayet edildiğini ifade etmiştir. Rivayetlerde geçen farklı bir ifadeye göre; İmam Zehebî'nin (ö. 748/1348) *Mizânü'l-İtidâl* adlı eserinde, Kureş-Enes-Kuleyb b. Vâil rivayetinde Kuleyb'in Hindistan'da gül yaprağının üzerinde “Muhammed Rasûlullah=Muhammed Allah'ın Rasûlüdür” yazısını gördüğü ifade edilmiştir.⁵¹ Ayrıca İbnü'l-Adîm'in *et-Târih* adlı eserinde Ali b. Abdullah el-Hâşimî er-Rakkî'nin, Hindistan'a girdiği, bazı köylerinde üzerinde beyaz yazı ile “Allah'tan başka ilâh yoktur, Muhammed Allah'ın Rasûlü'dür, Ebû Bekir es-Siddîk, Ömer el-Fârûk” şeklinde yazılmış güzel kokulu siyah büyük bir gül gördüğü, şüpheye düşüp yapılmış olabileceğini düşünerek açılmamış bir gülü açtığında aynı manzara ile karşılaştığı rivayet edilmiştir. Ayrıca bu memlekette bu şekilde pek çok gül olduğu, köy halkının taşlara taptıkları ve Allah'ı tanımadıkları da nakledilmiştir.⁵²

Bu rivayetlere ek olarak şu uydurma haberler de Hiz. Peygamber'e isnad edilmiştir. “*Beyaz gül Hiz. Peygamber'in terinden, kırmızı gül Cebrail'in, sarı gül Burak'ın terinden yaratılmıştır.*”⁵³; “*(Kırmızı) gül Hiz. Peygamber'in terinden yaratılmıştır.*”⁵⁴; “*Kırmızı gülü*

⁴⁹ İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, I, 291-2; Hüseyin Vassâf, *Gülzâr-ı Aşk*, s. 426; krş. Kurnaz, “Edebiyatımızda Gül Kokusu”, s. 49 dipnot. Benzer muhtevadaki sahih isnadlı bir rivayet için bkz. Müslim, “Fedâil”, 83-5, II, 1815-6; krş. Erul, “Uydurma Rivayetlerde Peygamber Tasavvuru”, *İslam'ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri Kutlu Doğum Sempozyumu 2001*, s. 427.

⁵⁰ İbnü'l-Cevzî, *el-Mevzûât*, I, 291-2; krş. Erul, “Uydurma Rivayetlerde Peygamber Tasavvuru”, s. 427.

⁵¹ Senedde geçen Kuleyb'in bilinmeyen ve tanınmayan şahıs olduğu ifade edilmiştir. Süyûtî, *Hüsnü'l-Muhâdara*, II, 375.

⁵² Süyûtî, *Hüsnü'l-Muhâdara*, II, 375-6.

⁵³ İmam Nevevî ve İbn Hacer sahih olmadığını zikretmişlerdir. Süyûtî, *el-Leâli'l-masnûa*, Beyrut, ts., II, 276; Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, II, 465, r. 2897; Ali el-Kârî, *el-Esrârü'l-merfû'a*, s. 361, r. 571; Sehâvî, *el-Makâsîdü'l-hasene*, s. 130, r. 261.

⁵⁴ Sâgânî, Ebû'l-Fedâil Hasan b. Muhammed b. Hasan el-Kuraşî es- Sâgânî, *Mevzûâtü's-Sâgânî*, thk. Necm Abdurrahman Halef, Beyrut, 1405/1985, s. 44, r. 55; krş. Erul, “Uydurma Rivayetlerde Peygamber Tasavvuru”, s. 427.

*koklayıp da bana salavat getirmeyen bana ceza etmiştir.*⁵⁵; “*Gülün sahibi mel’ündür, gülü terkeden mel’ündür.*”⁵⁶ Hz. Peygamber’e isnad edilen şu rivayetler de bu ifadelerle hiçbir hadis külliyyatında bulanamamıştır: “*el-Verdu seyyidu ezhâri’l-cenneti: Gül cennet çiçeklerinin efendisidir.*”⁵⁷; “*Hz. Muhammed gülü ve gül kokusunu severdi.*”⁵⁸; “*Hz. Muhammed’in sarığının parçaları güle dönüşürdü.*”⁵⁹; “*Hz. Muhammed’in teri gül kokardı.*”⁶⁰; “*Kırmızı gül, Allah’ın ihtişamının tezahürüdür.*”⁶¹; “*Kırmızı gül Allah’ın mehâbetinden bir parçadır.*”⁶² Aclûnî’de (ö. 1162/1749) uydurma olarak belirtilen bir rivayet de şöyledir: “*Allah (c.c.) gülü güzelliğinden yarattı. Kokusunu peygamberlerin kokusu kıldı. Kim Allah Teâlâ’nın güzelliğine bakmak ve peygamberlerin kokusunu duymak isterse, güle baksın. Anında ben onu tanırım.*”⁶³

Gülün Hz. Peygamber’in terinden yaratıldığı anlayışı kaynak olarak sûfilerden çıkmış olmakla beraber daha sonraları bir şekilde hadis olduğu iddia edilerek mevzuat kitaplarında yerini almıştır. Böyle bir anlayışın aslının olmadığı ortaya çıkmış olmaktadır.⁶⁴

⁵⁵ Sâgânî, *Mevzûâtü’s-Sâgânî*, s. 44, r. 54; krş. Bünyamin Erul, “Uydurma Rivayetlerde Peygamber Tasavvuru”, s. 427.

⁵⁶ Sâgânî, *Mevzûâtü’s-Sâgânî*, s. 59, r. 94.

⁵⁷ N. Hikmet Polat, *Türk Çiçek ve Ziraat Kültürü Üzerine*, İstanbul 2001, s. 111. İsnadı olmayan ve Hadis kaynaklarında bulamadığımız bu rivayet uydurmadır.

⁵⁸ Yıldız Demiriz, “Kitap Süslemesinde Gül”, *İlgi Dergisi*, Yıl 14, s. 34; krş. Habibe Şimşek, “Türk Minyatürlerinde Gül”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 80. İsnadı olmayan ve hadis kaynaklarında bulamadığımız bu rivayet uydurmadır.

⁵⁹ Demiriz, “Kitap Süslemesinde Gül”, s. 34; krş. Şimşek, “Türk Minyatürlerinde Gül”, s. 80. İsnadı olmayan ve hadis kaynaklarında bulamadığımız bu rivayet uydurmadır.

⁶⁰ Demiriz, “Kitap Süslemesinde Gül”, s. 34; krş. Şimşek, “Türk Minyatürlerinde Gül”, s. 80. İsnadı olmayan ve hadis kaynaklarında bulamadığımız bu rivayet uydurmadır.

⁶¹ Ahmet Kartal, “Klâsik Türk Şiirinde ‘Gül’ün Kullanımı ve Rüyada Görülüş Şekline Göre Yorumu”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 169; Fatma Can Akbaş, *Gül-i Muhammedî*, <http://www.yagmurdergisi.com.tr/archives/yazdir/guli-muhammedi>, 30.05.2012. İsnadı olmayan ve hadis kaynaklarında bulamadığımız bu rivayet uydurmadır.

⁶² Geniş bilgi için bkz. Dilek Çetindaş, “Mitolojinin Güçlü Dalı: Gül”, *Her Yönüyle Gül Sempozyumu Gül Özel Sayısı, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl: 2013/1, Isparta, s. 23. İsnadı olmayan ve hadis kaynaklarında bulamadığımız bu rivayet uydurmadır.

⁶³ Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, I, 303, r. 798. Burada bu rivayetin de sahih olmadığı ifade edilmiştir.

⁶⁴ Bağcı, *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, s. 296.

Aynı şekilde gülün ve farklı renklerinin Hz. Peygamber'in terinin dışında yaratıldığına dair de uydurulmuş rivayetler vardır. Buna göre; "Cennetten çıkarılan Hz. Âdem Allah'tan af diler. Allah tevbesini kabul edince de yüz yıl sevinç göz yaşları döker. Gül, reyhan ve diğer güzel kokulu bitkiler bu yaşlardan meydana gelir."⁶⁵ Yine gül, cennet çiçeği olarak kabul edilir. Hz. İbrahim (a.s) ateşe atılınca Allah'ın (c.c) lütfuyla ateş, gül bahçesine dönüşmüştür inancı⁶⁶, gülü değerli hâle getirmiştir.⁶⁷

Bu tür rivayetler, ya Hz. Peygamber'e olan sevgi ve muhabbetten ya da bu sevgi temelinde onun farklı ve beşer üstü bir konumda görülmesi gerektiği düşüncesinden kaynaklanmış olmalıdır. İyi niyetli ve dindar müslümanlar, Hz. Peygamber'i hiçbir konuda diğer insanlarla eşit seviyede görmek istememişlerdir.⁶⁸

İşte "gül"ün Hz. Peygamber'in terinden oluştuğu inancı ve onun simgesi olması, cennet çiçeği olarak nitelendirilmesi, İbrahim Peygamber'in ateşe atılınca gül bahçesine düşmesi gibi inanışlar gülün doğu toplumlarında oldukça itibar görmesini sağlamıştır.⁶⁹ Bütün bu rivayetler şöyle değerlendirilebilir: Hz. Peygamber'in her dediği doğrudur, ama ona nispet edilen her şey sahih ve doğru değildir. Ancak maalesef pek çok söz ona isnad edilmiştir. İşte yukarıda naklettiğimiz sözlerin büyük ekseriyeti de ona izafe edilenlerden bir kısmıdır.

3. Gülün Sembol Olarak Kullanımı ve İlgili Rivayetler

İslâm kültür ve edebiyatında gülün güzelliği Allah'ın "Cemal" sıfatının tecellisi yani ondaki görünüşü olarak değerlendirilmiştir. Lâleden sonra gelen "gül" Hz. Peygamber ile özdeşleşip aşkların en

⁶⁵ Vassâf, *Gülzâr-ı Aşk*, s. 33; krş. Kurnaz, "Edebiyatımızda Gül Kokusu", s.49 dipnot. İsnadı olmayan ve hadis kaynaklarında bulamadığımız bu rivayet uydurmadır.

⁶⁶ Kurnaz, "Gül", XIV, 220; Yaşar Aydemir, "Güllü Dibâ", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 231. Yazar, Enbiya süresi, 21/69 ayetini delil olarak gösterse de ayette gül bahçesinden bahsedilmemektedir.

⁶⁷ Melek Altun, "Gönlümüzün Gülü", <http://yunus-divani.blogspot.com/2009/10/196-andan-beru-gonildum-dostla-bile.html>, 30.05.2012. Gül ile ilgili Hz. Peygamber'e atfedilen bütün rivayetler uydurmadır. Nitekim Efendimiz'in yaşadığı bölgede gül yetişmemiştir. Fakat güzel bir kültür sembolü olarak kullanılmaktadır.

⁶⁸ Bağcı, *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, s. 286.

⁶⁹ Mustafa Ayyıldız, Suna Canlı, "Gül Sembolünün Taşıdığı Anlam Bakımından 'Gül Yetiştiren Adam' ve 'Gülün Adı' Romanları Üzerine Bir İnceleme", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 23.

büyüğü Peygamber aşkının ve muhabbetinin bir nişanesi olarak Türk sanatlarında yer etmesiyle en büyük anlama ulaşmıştır. Gündelik hayatın içinde pek çok alışkanlık ve adeta Hz. Peygamber'i hatırlatan ve onun muhabbetini simgeleyen gül, bu anlamıyla dilimizde, kültürümüzde ve sanatımızda adeta ölümsüzleşmiştir.⁷⁰ Hz. Peygamber'in gülü ve gül kokusunu sevdiği, sarığının parçalarının güle dönüştüğü, terinin gül koktuğu gibi inanışların yanısıra gül; Hz. Peygamber'in remzidir, gül üstündeki çiğ tanesi ise yüzdür. Bu çiçek ayrıcalıklı ve kutsal anlamıyla bahçelerde, nakkaşların fırçalarında yaşatılmıştır.⁷¹ Gül sembol olarak "Gül-i Muhammedî veya verd-i Muhammedî" şeklinde adlandırılmıştır. Tarihimizde gül şeklinde yapılan hilyelerin⁷² yer aldığı eserlerde⁷³; gül ve yaprakları üzerinde dualar, ilk halifeler ve din büyüklerinin isimleri yazıldığı gibi⁷⁴; dal ve yapraklar ortasında açılmış tek gülün üzerinde "**Muhammed**" yazısı, yapraklarda da; Ali, Fatıma, Hasan, Hüseyin (**âl-i âbâ**) ve "**aşere-i mübeşşere**" adları; diğer yapraklarda ise, en uçtaki yaprakta Hz. Âişe olmak üzere Hz. Peygamber'in pak zevcelerinin

⁷⁰ Beşir Ayvazoğlu, *Güller Kitabı (Türk Çiçek Kültürü Üzerine Bir Deneme)*, İstanbul, 1992, s. 93; krş. Şimşek, "Türk Minyatürlerinde Gül", s. 80.

⁷¹ Demiriz, "Kitap Süslemesinde Gül", s. 34; krş. Şimşek, "Türk Minyatürlerinde Gül", s. 80.

⁷² Hilye: "Süs, ziynet, bezek, cevher, güzel yüz, güzel sıfatlar" anlamlarına gelen hilye kelimesi, edebiyat terminolojisinde "Hz. Peygamber'in maddî ve manevî özelliklerinin ayrıntılarıyla anlatıldığı edebî türdür. Arap edebiyatında Hz. Peygamber'i anlatan *Şemâil* kitaplarının içinde bir bölüm olarak yer alan hilye, hilye-i saâdet ve hilye-i nebevî gibi isimlerle de anılmakta, İslâm edebiyatında, tezhîp geleneklerinde ve Hüsn-i hat sanatında Hz. Muhammed'in fiziksel özelliklerini, karakterini, insanî ve ahlâkî niteliklerini, tavır ve hareketlerini anlatan eserlere verilen genel isim olarak anılmaktadır. Ayrıca, kadrini yüceltmek amacıyla hilye-i şerîfe de denir. Şemseddin Sâmî, *el-Mu'cemü't-türki't-türâsî (Kâmûs-i Türki)*, I-II, Beyrut, 1989, I, 558; 693; Hasan Akay, *İslâmî Terimler Sözlüğü*, İstanbul 1988, s. 191. Geniş bilgi için bkz. Hakanî Mehmet Bey, *Hilye-i Saadet*, Haz. İskender Pala, TDV Yay., Ankara 1991, s. 1-10; Mustafa Uzun, "Hilye", *DİA*, İstanbul, 1998, XVIII, 44-47; Zülfiyar Güngör, *Türk Edebiyatında Türkçe Manzum Hilye-i Nebevîler ve Nesimî Mehmed'in Gülistân-ı Şemâli*, Ankara Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2000; Faruk Taşkale, Hüseyin Gündüz, *Hilye-i Şerîfe Hz. Muhammed'in Özellikleri*, İstanbul, 2006, *Lisan-ı Hat İle Aşk-ı Nebî*, Editör, Abdülkadir Özkan, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara, 2012; Gündüz, Hüseyin, "Türk Hat Sanatında Hilye-i Şerîfler", <http://kalemguzeli.org/index.php?go=icerikgoster2&mnko=146&kno=85>, 30.05.2012.

⁷³ Geniş bilgi için bkz. Beyhan Karamağaralı, "İki Hilye-i Şerif Üzerine", *Kültür ve Sanat*, Yıl: 1, S. 3, Ağustos, 1989, s. 9-13; krş. Güngör, "Edebiyatımızda Gül Sembolü ve Peygamberimiz", s. 31.

⁷⁴ Demiriz, *Osmanlı Kitap Sanatında Natüralist Üslupta Çiçekler*, İstanbul, 1986, s. 348; krş. Şimşek, "Türk Minyatürlerinde Gül", s. 84.

isimleri yazılır. Kalan kısımda ise Ashab-ı Kehf'in adları ve dört halifenin hususiyetleri kaydedilir. Gülün üzerinde altın hatla, “*Kim Peygamber Efendimiz'i vasf etmek isterse şöyle desin: Ne aşırı uzun, ne de kısa idi, ne toplu ne de zayıf idi. İnsanların en güzeliydi. Siyah iri gözlü idi*”⁷⁵ ifadesi de kaydedilmektedir.⁷⁶ Lâle ise, zamanla kazandığı dinî anlam sebebiyle cami, çeşme, mezar gibi yapılarda süsleme unsuru olarak çokça kullanılmıştır. Gül de bilindiği gibi, hürmetine kâinâtın yaratıldığı Hz. Peygamber'in ve nübüvvetin sembolü olduğu için göğsümüzde Allah'ı temsil eden lâle ya da Peygamber'i sembolize eden gül açarsa, onlara duyduğumuz sevgi ve muhabbet sebebiyle ölüm bile bir bahçede keyiflenmek gibi gelir.⁷⁷

Öte yandan hilyeler, Hz. Ali, Enes b. Mâlik, Ebû Hüreyre, Berâ b. Âzib, Hz. Âişe, Câbir b. Semüre, İbn Abbas, Hz. Peygamber'in üvey oğlu Hind b. Ebû Hale tarafından rivayet edilmiştir. Bu arada, hicret yolculuğu sırasında Hz. Muhammed'in (s.a.) bir ara çadırında dinlenip koyununun sütünü içtiği Ümmü Ma'bed'in söylediklerinin de önemli bir yeri vardır. Çünkü, Ümmü Ma'bed olarak anılan, henüz müslümanlığı seçmemiş bir kadının, Hz. Peygamber hakkındaki sözlü tasvirleri ile diğer sahâbilerin anlattıkları arasındaki benzerlik ve uygunluk, bu sözlere ayrı bir önem kazandırmaktadır. Hz. Ali'nin (40/661) rivayeti olan metnin düzenlenme şekline göre tercümesi şöyledir: “*Hz. Ali (r.a.), Hz. Peygamber'i vasfettiği zaman şöyle buyurdu: Hz. Peygamber'in boyu ne çok kısa ne de çok uzundu, orta boyluydu. Ne kıvrık kısa, ne de düz uzun saçlıydı; saçı kıvrıkla düz arasında idi. Değirmi yüzlü, duru beyaz tenli, iri siyah gözlü ve uzun kirpikliydi. İri kemikli ve geniş omuzluydu. Göğsü ortadan karnına kadar kılsızdı. İki avucu ve tabanları dolgundu, yürüdüğü zaman sanki yokuş aşağı iner gibi rahatlıkla giderdi. Sağına ve soluna baktığında bütün vücuduyla dönerdi. İki omuzu arasında “nübüvvet mührü” vardı. Bu, onun son peygamber oluşunun nişanesi idi. O, insanların en cömert gönüllüsü, en doğru sözlüsü, en yumuşak huylusu ve en arkadaş canlısı idi. Kendilerini ansızın görenler, heybeti karşısında sarsılırlar, fakat üstün özelliklerini bilerek sohbetinde bulunanlar, onu*

⁷⁵ Müslim, “Fezail”, 93; Mâlik, *Muvatta*, “Sıfatu'n-Nebi”, 1.

⁷⁶ Kemikli, “Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı”, <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imagi>, 30.05.2012; Arık, “Gül Motifleri ve Hz. Peygamber Sevgisi Bağban Bir Gül İçin”, <http://dergi.altinoluk.com/index.php?sayfa=villar&MakaleNo=d278s011m1>, 30.05.2012; Gündüz, “Türk Hat Sanatında Hilye-i Şerifler”, <http://kalemguzeli.org/index.php?go=icerikgoster2&mnko=146&kno=85>, 30.05.2012; Uzun, “Hilye”, *DİA*, XVIII, 44.

⁷⁷ Erdoğan Ateş, Melek K. Dikmen, “Şarkılarda Gül”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 95.

her şeyden çok severlerdi. onun üstünlüklerini ve güzelliklerini tanıtmaya çalışan kimse: 'Ben gerek ondan önce ve gerekse ondan sonra, Rasûlullah gibi birisini görmedim...' diyerek onu övmek konusundaki yetersizliğini itiraf ederdi. Allah'ın salât ve selamı onun üzerine olsun."⁷⁸

Diğer taraftan rivayete göre, hastalığı sırasında kızı Hz. Fatıma'nın, bir daha yüzünü göremeyeceği endişesini dile getirmesi üzerine Hz. Muhammed (s.a.), damadı Hz. Ali'ye, "Hilyemi yaz; benden sonra onu gören, beni görmüş gibi olur" demiştir. Hz. Peygamber bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: "Benimle müşerref olamayan ümmetim, benden sonra, benim hilye-i şerîfemi yazanların yazdıkları hilyelere nazar etmek suretiyle izhar-ı muhabbet etmiş olurlar. Benim hilyemi görenler ve okuyanlar, okumasını bilmeyip yüz ve gözlerine sürüp, ruhuma salavat-ı şerife okuyanlar, beni görmüş gibi olurlar. Ümmetimden her kim, kadın veya erkek hilyemi böylece taşısa, cehennem ateşinden âzad olur. Sıratı benim nurumla geçer ve cennete benim nurumla girer ve dahî hangi evde benim hilyem bulunsa ve tarif üzere ziyaretini yapsa, o haneye hırsız, ecinni ve şeytan, hastalık, sihir, efsun giremez. Sıdk-ı hulus ile taşıyan, her murada erer. Hak Teâlâ'nın hıfz-ü emanında olur ve o evde Halil İbrahim bereketi bulunur; fakirlik girmez, gam ve gussa görmez, her türlü sıkıntılara karşı faydasını görür. Hasta nazar etse şifa bulur. Fakir nazar etse, ganî olur. Bahtı kapalı olanlar nazar etseler, bahtı açılır ve talihi küşad olur. Ehl-i sefer nazar etse ve dahî götürse, okusa ve yüzüne gözüne sürse, cümle bela ve kazalardan ve dertlerden kurtulur ve yeni ay gördükte hilyeme nazar etse ve salavat-ı şerife okusa o ay içinde hiçbir bela ve kaza görmez ve füc'eten ölmeden ve mekkârlar ve sehhârlar ve cadılar şerrinden Allah muhafaza kılar."⁷⁹

Hz. Peygamber'in hilyesi hakkındaki rivayetler hadis kitaplarında "Sıfâtü'n Nebî" ve "Fedâ'il" gibi başlıklar altında verilmiştir. Bu rivayetleri, hadis kaynakları yanında çeşitli eserlerden derleyip bir arada değerlendiren ve "Şemâil" adıyla bir ilim haline getiren İmam Tirmizî (ö.279/892), Kadı İyâz (ö.544/1149) gibi müellifler, hilye konusunu Şemâil kitaplarının Hz. Peygamber'in vücut yapısıyla ilgili özelliklerin anlatıldığı "Halku Rasûlillah" adlı ilk bölümünde incelemişlerdir. "Hasâisü'n-Nebî" türü eserler içinde de, hilye hakkında bilgi bulunmaktadır. Hz. Muhammed'i görmüş ve

⁷⁸ Gündüz, "Türk Hat Sanatında Hilye-i Şerifler", <http://kalemguzel.org/index.php?go=icerikgoster2&mnko=146&kno=85>, 30.05.2012.

⁷⁹ Gündüz, "Türk Hat Sanatında Hilye-i Şerifler", <http://kalemguzel.org/index.php?go=icerikgoster2&mnko=146&kno=85>, 30.05.2012.

sohbetinde bulunmuş kişiler, onun vasıflarını kendi ilim ve idrakleri ölçüsünde tespit etmeye çalışmışlar; bu durum, hilye konusunda değişik rivayetlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu rivayetlerde Hz. Peygamber'i layıkıyla anlatabilmek için devrin Arapça'sında çok sık rastlanmayan kelimeler kullanılmıştır. Bu nedenle rivayetlerin anlaşılması için bunların şerh edilmesi yoluna gidilmiş ve bu ihtiyaç aynı zamanda tercüme de gerektirmiştir. İmam Tirmizî'nin *Şemâil* ve hilye türü eserlere kaynak olan Arapça *eş-Şemâilü'n-Nebeviyye ve'l-Hasâisü'l-Mustafaviyye* adlı eserin birçok şerhi bulunmaktadır. Diğer bir eser de Kadı İyâz'ın *Kitâbü's-Şifâ bi Ta'rîf-i Hukûki'l-Mustafâ*'sıdır. Bu kaynaklar, asırlar boyu yapılan şerhleri, haşiyeleri ve tercümeleriyle İslâm edebiyatının en başta gelen iki klasiğini oluştururlar. Hoca Sâdeddin Efendi'nin 988/1580'de kaleme alınmış *Risâletü's- Şemâiliyye (Hilye-i Celiyye ve Şemâil-i Aliyye)* adlı eseri, sadece hilye hadislerinin tercümesini veren en eski mensur hilye örneği kabul edilir. Diğer bazı Türkçe eserler de *Şemâil* adını taşımakla birlikte, yalnızca hilye hadislerinin tercüme ve şerhinden ibarettir. Bu özellik şemâil kelimesinin hilye anlamında da kullanıldığını gösterir. Hilyelerde genel olarak Hz. Muhammed'in fiziksel özellikleri anlatılmaktadır. Bazı eserlerde ruhî yapısıyla ilgili özelliklere de yer verilmiştir. Bu tarzın en tanınmış örneği Nahîfî'nin *Hilyetü'l-Envâr* isimli eseridir.⁸⁰

Ayrıca gül; çini, tezhip, minyatür, seramik, süsleme ve kozmetik, taş oymacılığı, duvar resimlerinde, kumaşlarda, mezar taşlarında, ağaç işlemlerinde⁸¹, kitap ve süslemelerinde kullanılmış; mevlid, na't, şiir, tebliğ, makale ve kitaplara konu olmuş ve olmaya devam etmektedir. Kur'an'daki hizib, secde ve aşir işaretlerine de gül adı verilmiştir.⁸² Divan şiirinde gül, mecâzî olarak "**sevgili**" mânasında kullanılmıştır.⁸³

Türk süsleme sanatlarının vazgeçilmez motiflerinden biri de güldür. Tavan göbekleriyle taş oymacılığında, çini, seramik, duvar resimleri ve kumaşlarda, kitap cilt ve tezhiplerinde, mezar taşlarında stilize edilmiş güller önemli bir yer tutar. Kapılarda tokmağın geçmesi için ortasında bir delik bulunan yuvarlak pul şeklindeki süslü madenî

⁸⁰ Gündüz, "Türk Hat Sanatında Hilye-i Şerifler", <http://kalemguzeli.org/index.php?go=icerikgoster2&mnko=146&kno=85>, 30.05.2012.

⁸¹ Kurnaz, "Gül", XIV, 220.

⁸² Celal Esad Arseven, *Sanat Ansiklopedisi*, I-V, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983, II, 664; Abdulkadir Erkal, "Muhabbet, Gül Üstüne!", <http://www.kha.com.tr/yrd.-doc.-dr.-abdulkadir-erkal/479/muhabbet-gul-ustune...html>, 30.05.2012.

⁸³ Melek Altun, "Gönümüzün Gülü", <http://yunus-divani.blogspot.com/2009/10/196-andan-beru-gonildum-dostla-bile.html>, 30.05.2012.

veya tahta levhaya “ağızlık gülü” denmektedir. Yazma Kur’ân-ı Kerîm’lerde sayfaların kenarına ve gerekli yerlere tezhipte yapılan gül şeklindeki motiflerden aşır-ı şerifleri gösterenlere “aşır gülü”, cüz başlarını gösterenlere “cüz gülü”, genellikle her cüzün ¼’ünü belirtmek için konanlara “hizip gülü”, secde âyetlerini işaret edenlere de “secde gülü” denir.

Kâdirî tarikâtı alâmeti olarak arakıyenin tepesine çuhadan dikilen daire şeklindeki parçaya da gül adı verilmiştir; havuzlu, kafesli gül veya Bağdat gülü, kız gülü gibi çeşitleri vardır. Rifâîler’in zikir esnasında ateşte kızdırıp yaladıkları demire gül, bu işe de “gül yalamak” adı verilir⁸⁴

Demek oluyor ki; kültürümüzde Hz. Peygamber sevgisi, son derece önemli bir yer işgal ettiği için, onun hayatı bizim için örnek olarak gösterilmiştir.⁸⁵ Dolayısıyla hilyelerde Hz. Peygamber ile gül arasında ilgi kuran rivayetlere yer verilmiş; onun kokusu, rengi ve terlemesi hep güle benzetilmiştir. “Çiçeklerin şâhı olan gül, edebiyatımızda ve kültürümüzde, mevlid, na’t-ı nebevî türü eser ve şiirlerde peygamberlik bağının gülü, sultân-ı enbiyâ Hz. Muhammed’in remzidir. Na’tlarda çok sık ele alınan bu motif, müminlerin gülü, gül-i ra’nâ, gül-i ter, gül-i zîbâ vb. terkiplerle ifade edilmiştir.”⁸⁶ Kültürümüzün ruhu, ruhumuzun simgesi olarak ifade edilen gül⁸⁷, motif şeklinde Hz. Peygamber’in sembolü olarak görüldüğü için sözlü tasvirlerinde çok kullanılmıştır. Çünkü onun doğum mevsimi gül mevsimi, doğduğu yer bir gül bahçesi, Hz. Hatice ile evlendiğinde bir gonca, Hz. Âişe ile evlendiği zaman ise açılmış bir gül gibi görülmüş, ölümü de gül ile anlatılmaya çalışılmış ve ölümün ona, yakada duran bir gül gibi yakıştığı⁸⁸ ifade edilmiştir.

4. Gülün Türk Edebiyatında Kullanımı

Klasik Türk edebiyatında gül sevgili tipinin bütün özelliklerini taşır. Hatta çok defa sevgiliyle gül güzellik yönünden karşılaştırılır. Gül nazlıdır, naz libası giyer ve naz uykusuna yatar. Vefasız ve zâlimdir. Efsaneye göre başlangıçta rengi kırmızı olmayan gül bülbüle hiç yüz vermez. Gülün bu ilgisizliğine dayanamayan bülbül bir gün her şeye rağmen gidip gülün üzerine konar. Dikenler bülbülün gövdesine batarak

⁸⁴ Kurnaz, “Gül”, XIV, 222.

⁸⁵ Ahzab, 33/21.

⁸⁶ Emine Yeniterzi, *Divan Şiirinde Na’t*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993, s. 314; krş. Mehmet Akkuş, “İsimlerimizde Gülün Rengi ve Kokusu”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, s. 60; Güngör, “Edebiyatımızda Gül Sembolü ve Peygamberimiz”, s. 38.

⁸⁷ Kurnaz, “Edebiyatımızda Gül Kokusu”, s. 56.

⁸⁸ Güngör, “Edebiyatımızda Gül Sembolü ve Peygamberimiz”, s. 31.

kanatırlar. Gülün dibine dökülen bu kanlar onun kökünden damarlarına doğru yayılır ve gül o günden sonra kan rengine bürünür. Bu olaydan hareketle gülün bülbülün kanını döktüğüne, içtiğine ve allık olarak yüzüne sürdüğüne inanılır. Gül bülbülün sesine kulak vermez, açılıp yüzünü göstermez, daima dikenle iş birliği yaparak onun bağına yararlar. Ancak dünyada dikensiz gül bulmak mümkün olmadığından bülbül de, “Gülü seven dikenine katlanır” diyerek teselli bulur. Gülün dikenini âşığın rakibidir. Bunun dışında gül ile diken iyilik ve kötülük, kolay ile zor, dost ile düşman zıtlıklarını da ifade eder. Gülün şekli yapraklarından hareketle kitaba, kâğıda, deftere, mecmuaya benzetilir. Sabah rüzgârında tatlı tatlı sallanışı ise “bâd-ı subh ile gülüp oynamak” şeklinde dile getirilir. Tazelik, incelik, narinlik, nazlılık hem gülün hem de dalının, yaprağının ve fidanının özellikleridir. Bunlar aynı zamanda sevgilinin boyunu, yanağını, yüzünü ifade ederler.⁸⁹

Türk edebiyatında “gül-i bâdâm” (badem çiçeği), “gül-i yâsemen” (yasemin çiçeği) gibi ifadelerde aynı mânada kullanılan⁹⁰ gül ile ilgili edebiyat kaynaklarında pek çok örnek vardır. Bunlardan birkaç tanesine yer verelim. “**Gül Muhammed Teri**” ifadesi Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, Yunus Emre, Süleyman Çelebi, Âşık Sümmânî ve Alvarlı Efe gibi birçok şair hüsn-i ta’lîl sanatı⁹¹ ile söylemişlerdir.⁹²

Niyâzî-i Mısrî, Allah’ı bulmanın yolunu, gül kokusunu derenlere sormak gerektiğini belirtir:

Soralum gel bilenlere güli bûyın direnlere,
Visâline irenlere gel Allah’ı bulalum gel.⁹³

Şeyh Sa’dî-i Şîrâzî (ö. 691/1292), *Gülistan*’ında gül kokusunu, ilâhi hakikatın ifade edilemeyen tezahürü olduğu anlamında kullanır: “Büyük velilerden biri murakabeye varmış, mükâşefe deryasına dalmıştı. Kendine geldiği zaman müridlerinden biri dedi ki: O, bulunduğunuz bahçeden bize ne keramet hediyesi getirdiniz? Şöyle cevap verdi: Gönlüme almıştım ki, gül fidanına erişirsem bir etek gül toplayıp ashaba hediye edeyim. Fakat, gül ağacına eriştiğim zaman, gülün kokusu beni

⁸⁹ Kurnaz, “Gül”, XIV, 220.

⁹⁰ Kurnaz, “Gül”, XIV, 219.

⁹¹ Hüsn-i Ta’lîl (Güzel Nedene Bağlama) Sanatı: Bir olgunun veya olayın gerçek nedenlerini bir yana bırakıp onu hoşça gidecek bir nedenle açıklamaya hüsn-i ta’lîl denir. <http://www.edebiyatfakultesi.com/edebi-sanatlar/husn-i-talil-guzel-nedene-baglama-sanati>, 30.05.2012.

⁹² Güngör, “Edebiyatımızda Gül Sembölü ve Peygamberimiz”, s. 31-3.

⁹³ Kurnaz, “Edebiyatımızda Gül Kokusu”, s. 52.

öyle mest etti ki, eteğim elimden düştü.”⁹⁴ Dolayısıyla gül kokusu Hz. Peygamber’in kokusudur. Onun kokusu Hakk’ın kokusudur.⁹⁵

Mevlânâ:

“Güllerin kök ve dalları, Mustafa’nın hoş teridir,
Onun gücü sayesinde gülün hali, şimdi dolunay olmaya doğru
gelişir” ifadesini kullanmıştır.⁹⁶

Yunus Emre:

“Gül Muhammed teridür, bülbül anun yâridür,
Ol gülile ezeli cihâna bile geldüm”⁹⁷ derken, sarı çiçekle yaptığı
konuşmasında gönül diliyle, sarı çiçeğe sorar; “Gül sizin nenüz olur,
Çiçek eydür iy derviş gül Muhammed teridür.”⁹⁸

Yine Yunus Emre, iki dünya baştan başa bahçe olsa gene de, Hz.
Peygamber’in kokusundan üstün bir gül yetişemeyeceğini söyler:

İki cihan toptolu bağ u bostan olurısa,
Senin kokundan eyü gül bostan içinde bitmeye.⁹⁹

Süleyman Çelebi:

“Terlese güller olurdu her teri,
Hoş direrlerdi terinden gülleri.”¹⁰⁰

Âşık Sümmânî, bir şiirinde aşkın ilahî boyutlarını açıklarken bir
yerde şöyle der: “Eğer o mübareğin teri olmasaydı yeryüzünde gül
bitmezdi.”¹⁰¹

⁹⁴ Şeyh Sadi, *Gül Suyu*, çev. Niğdeli Hakkı Eroğlu, Haz. Azmi Bilgin-Mustafa Çiçekler, İstanbul 2000, s. 27; krş. Kurnaz, “Edebiyatımızda Gül Kokusu”, s. 52.

⁹⁵ Kurnaz, “Edebiyatımızda Gül Kokusu”, s. 52.

⁹⁶ Erkal, “Muhabbet, Gül Üstüne!”, <http://www.kha.com.tr/yrd.-doc.-dr.-abdulkadir-erkal/479/muhabbet-gul-ustune...html>, 30.05.2012.

⁹⁷ Mustafa Tatçı, *Yunus Emre Divanı Tenkitli Metin II*, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1997, s. 272; Erkal, “Muhabbet, Gül Üstüne!”, <http://www.kha.com.tr/yrd.-doc.-dr.-abdulkadir-erkal/479/muhabbet-gul-ustune...html>, 30.05.2012.

⁹⁸ Kemikli, “*Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı*”, <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imagi>, 30.05.2012; Arık, “Gül Motifleri ve Hz. Peygamber Sevgisi Bağban Bir Gül İçin”, <http://dergi.altinoluk.com/index.php?sayfa=yillar&makaleno=d278s011m1>, 30.05.2012; Erkal, “Muhabbet, Gül Üstüne!”, <http://www.kha.com.tr/yrd.-doc.-dr.-abdulkadir-erkal/479/muhabbet-gul-ustune...html>, 30.05.2012.

⁹⁹ Kurnaz, “Edebiyatımızda Gül Kokusu”, s. 52.

¹⁰⁰ Kemikli, “*Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı*”, <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imagi>, 30.05.2012; Erkal, “Muhabbet, Gül Üstüne!”, <http://www.kha.com.tr/yrd.-doc.-dr.-abdulkadir-erkal/479/muhabbet-gul-ustune...html>, 30.05.2012; Hilal Gülseven, “Gül Alıp Satanlar... Sümbüle Bakıp, Reyhan Koklayanlar”, <http://www.siyerinebi.com/gul-alip-satanlar%E2%80%A6-sumbule-bakip-reyhan-koklayanlar.html>, 30.05.2012.

¹⁰¹ Erkal, “Muhabbet, Gül Üstüne!”, <http://www.kha.com.tr/yrd.-doc.-dr.-abdulkadir-erkal/479/muhabbet-gul-ustune...html>, 30.05.2012.

Yine, Alvarlı Efe de aşağıdaki beytinde; peygamberliği gül bahçesine benzeterek, Hz. Muhammed'in son peygamber oluşuna işaret eder.

Gülistân-ı risâletde gül-i ter,
Nübüvvet bahçesinde verd-i ahmer.¹⁰²

Ümmî Sinan tasavvufî eğitim sürecinde yaşadığı bir ânı anlattığı bir şiirinde vahdet-i vücûd düşüncesinden mülhem her şeyi gül olarak görür. Ehl-i Beyt'i gül bahçesi olarak nitelendirir. Hz. Hasan'ı zehirlenerek şehid edildiği için ak gül, Hz. Hüseyin'i de kanlı bir şekilde şehid edildiği için kırmızı gül olarak vasfeder.¹⁰³

Öte yandan güle, divan edebiyatı yanında Türk halk ve tekke edebiyatlarının hemen bütün ürünlerinde de yer verilmiştir. Gülün çeşitli özellikleriyle ele alındığı mânî, türkû, atasözü, deyim, ninni, ağıt, ilâhi, halk hikâyesi ve kıssalar bugün de Türk halkı arasında canlı olarak yaşamaktadır.¹⁰⁴ Aynı zamanda gül, bahar gibi ömrün kısalığıyla hayatın geçiciliğini de ifade etmektedir. "Ben yârime gül demem/Gülün ömrü az olur" mısraları bu anlayışın halk şiirine yansımış şeklidir.¹⁰⁵

Diğer taraftan gülün, günümüz edebiyatında kullanıldığı örnekleri de vardır. Bunlardan Necip Fazıl'ın, "Gül yetiştirenlere mahsus hevesle/Renk renk dertlerimi gözünde besle" mısralarında aşk acısını sembolize eden gül, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın şiirlerinde her biri ayrı bir çağrışımın ürünü olan zengin hayallere açılır: "Bir gül bu karanlıklarda/Sükûta kendini mercan/Bir kadeh gibi sunmakta/Zamanın aralığından"; "Belki rüyalarıdır bu taze açmış güller." Yine şiir kitaplarından birinin adı "Gül Muştusu" olan Sezai Karakoç'ta gül çok defa İslâm'ın 'ba'sü ba'del mevt'in, dirilişin sembolüdür: "Kıyamet demek gülün geri gelişi demek/Gül peygamber muştusu, peygamber sesi". Beşir Ayvazoğlu'nun da, "Dönsün yine dönsün açılan tennûre/Ses gülleri ilişirsin güzelliğine" gibi klasik form ve mazmunlardan hareketle imajları genişleyen şiirlerini ihtiva eden "Gülnâme" adlı bir kitabı vardır.¹⁰⁶

¹⁰² Erkal, "Muhabbet, Gül Üstüne!", http://www.kha.com.tr/yard.-doc.-dr.-abdulkadir-erkal/479/muhabbet-gul-ustune_...html, 30.05.2012.

¹⁰³ Geniş bilgi için bkz. Bedri Noyan, *Bektaşilik Alevilik Nedir?*, Ankara, 1987, s. 387-8; krş. Mehmet Necmettin Bardakçı, "Türk Tasavvuf Kültüründe Gül Sembolü Üzerine Bazı Düşünceler", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta, 2005, s. 115.

¹⁰⁴ Kurnaz, "Gül", *DİA*, XIV, 221; Melek Dikmen, "Gülü Tarife Ne Hacet...", *İlim Şehri Isparta*, Isparta, 2013, s. 57-71.

¹⁰⁵ Kurnaz, "Gül", XIV, 220.

¹⁰⁶ Kurnaz, "Gül", XIV, 221.

Demek oluyor ki gül, edebiyat kaynaklarında yerini almış, çok güzel benzetmelere konu olmuş, âdeta yazarların ve şâirlerin yaşantılarında, rüyalarında kendilerine sâdık bir dost ve muhabbet göstergesi olmuştur.

5. Gülün Osmanlılarda ve Günümüzde Kullanımı

Taberî tarihinde “Âdem ile Havva'nın üzerinde kuruyup yere dökülen cennet yapraklarının güzel kokulu bitkiler halinde bir uç”¹⁰⁷ vermesiyle doğduğu söylenen gül, hemen bütün din ve kültürlerde, kendisine geniş bir yer bulmuş ve edebî anlamda da oldukça geniş bir perspektifte ele alınmıştır.¹⁰⁸

Osmanlılar'da Peygamber sevgisi öyle bir muhabbet ufkuna varmıştır ki edebiyatlarında, musikilerinde, hüsn-i hatlarda, diğer müslüman toplulukların hiç birinde görülmeyen levha tarzında hilyeler ortaya konmuştur. Hilye, Osmanlı'da sadece Hz. Peygamber (s.a.) için yazılmamıştır. Osmanlı hattatları çeşitli hilyeler tertipleyerek Hz. Âdem'den, Hz Muhammed'e kadar 28 peygamber, aşere-i mübeşşere, din ve tarikat büyükleri için de hilyeler yazmışlardır.¹⁰⁹

Gül, Osmanlı sanatında XVIII. yüzyıldan sonra, natüralist üslûpta en çok resmedilen çiçektir. Osmanlılar'dan başlayarak günümüze kadar Türkler'in günlük hayatlarında önemli bir yer tutar. Erkek ve özellikle kadın kıyafetinde ve ziynet eşyasında yaygın bir motif olarak kullanılmıştır. Türk mutfağına özel gül reçeli ve gül şurubundan başka parfümeri sanayiinde de gül suyu ve gül esansı eskiden beri bilinmektedir. Türkçe eserlere ad verme geleneğine bağlı olarak gül kelimesiyle başlayan birçok mesnevi, tarih, tezkire ve terâcim-i ahvâl (biyografi) kitabı bulunmaktadır. Kız çocuklarına gül ve içinde bu kelimenin yer aldığı çeşitli adlar verilmesi de günümüze kadar gelen yaygın bir gelenektir.¹¹⁰

Öte yandan Anadolu insanının nezdinde de gülün özel bir yeri vardır. Nihat Sami Banarlı bir hatırasını şöyle nakletmektedir: “Doğu

¹⁰⁷ Ayvazoğlu, *Güller Kitabı*, s. 92.

¹⁰⁸ Çetindaş, “Mitolojinin Güçlü Dalı: Gül”, s. 26.

¹⁰⁹ Peygamber Efendimizin (s.a.) Hilye-i Şerifi, Peygamber sevgisinin sanata yansıyan hali; http://www.ugurabi.net/a_hilyeiserif.html, 30.05.2012; Gündüz, “Türk Hat Sanatında Hilye-i Şerifler”, <http://kalemguzeli.org/index.php?go=icerikgoster2&mnko=146&kno=85>, 30.05.2012.

¹¹⁰ Kurnaz, “Gül”, XIV, 222.

Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden İstanbul'a, Ankara'ya ve başka büyük şehirlere akın eden halkımız var. Bunlar ailece gelip apartmanlarda kapıcılık, iç hizmetleri ve başka işler yapıyorlar. Adlarını öğreniyorum. Bilhassa kadın adları dikkatimizi çekiyor: Gül, Gönügül, Yazgülü, Gülşah, Güldalı, Güldâne, Gülizâr, Kırgülü, Gülbeyaz hattâ erkek adı olarak da bazen: Gülbey. Bu güllü isimlerin, bu Anadolu'muzu gül bahçelerine çeviren güzel adların, bu derece ısrarla niçin konulduklarını ben biliyorum. Ama yine bilmezlikten gelerek soruyorum: Sizin oralarda gül bahçeleri çok olmalı. Köy evlerinin bahçelerinde çok mu çiçek yetiştirirsiniz? Adı, "Güldalı" olan kadın cevap veriyor: Hayır beğ, bizim oralarda çiçek bahçesi ne gezer? Biz toprağı tarla diye kullanırız. Peki kızlarınıza bu kadar çok ve bu kadar güzel gül adlarını yoksa "gül"e hasret duyduğunuz için mi koyuyorsunuz? Hayır beğ, bizim hasret duyduğumuz başkadır. Bizim oralarda inanılır ki gül, Hz. Muhammed'in (s.a.) remzidir. Remz kelimesini de biliyordu. Verdiği cevap, aslında benim beklediğim cevaptı. İslâm dünyasında, bilhassa müslüman Türkler arasında on dört asırdan beri, tam bir gönül temizliğiyle ve büyük aşkla sevilen bu büyük Peygamber'e (s.a.) alem olduğunu ve bilhassa Anadolu halkının, gül adını bunun için koyduklarını nice şehirlilerimiz bilemez; ama köylümüz bilir."¹¹¹

Demek oluyor ki; her ne kadar Osmanlı Türk kültüründe Hz. Peygamber'e olan muhabbetin gül ile sembolize edilmesi, bu anlayışın edebiyata ve sanata yansması yukarıda ifade edildiği şekilde olmuşsa da edebiyat ve sanat ürünlerinde hadis diye zikredilen rivayetlerin uydurma olduğu görülmüştür.

6. Değerlendirme ve Sonuç

Kokusuyla nam yapan gülün varlık sahnesinde yer alması güzel bir sebebe bağlanır. Güle hayat veren kaynağın Hz. Peygamber olduğu düşüncesi, gerçeğe aykırı da olsa gülün toplumumuzdaki değerini artırmıştır. Öyle ki toplum, "**Gül koklamayı sevap**" olarak görmüş, gül kokusu koklandığında veya gül şerbeti içildiğinde salavat okumayı gelenek haline getirmiş, mevlit törenlerinde en nadide ikram olarak gül suyunu öne çıkartmış ve bunun için gülabdanlar icat edilmiştir. Öte yandan eskilerin nazarında hayat; koku, renk, ışık ve sestir. Bütün bunlar da gül bahçesinde zaten bulunmaktadır. Nitekim koku gülden, renk

¹¹¹ Nihad Sami Banarlı, *Türkçe'nin Sırları*, İstanbul 1975, s. 186; *Şiir ve Edebiyat Sohbetleri*, İstanbul 1976, I, 56-70; krş. Kurnaz, "Edebiyatımızda Gül Kokusu", s.48-9; Altun, "Gönümüzün Gülü", <http://yunus-divani.blogspot.com/2009/10/196-andan-beru-gonildum-dostla-bile.html>, 30.05.2012.

güldedir. Bu sebeple hayatın merkezinde daima gül bulunacaktır. İslâm kültür ve edebiyatında gül, her dem neşrettiği o dillere destan kokusunu Hz. Peygamber'in yanağından alır. Gül kokusunun harikulade olması da bundandır.¹¹² Aslında Sahâbe-i Kirâm (r.a.) Rasûlullah'ın (s.a.) hoş kokusunu kendilerinin kullandıkları en güzel kokulara tercih etmiştir. Mesela, Hz. Ömer Hz. Peygamber'in '**misk gibi**' koktuğunu, Hz. Âişe ve Hz. Ali onun kokusunun '**miskten daha hoş**' olduğunu, Muâz b. Cebel kokusunu '**misk veya anber**'e benzetmiş, Enes b. Mâlik ise özellikle İsrâ gecesinden sonra '**damat kokusundan da hoş bir koku**' olduğunu ifade etmiştir.¹¹³ Oysa Osmanlı insanının miski, anberi, damat kokusunu yaygın bir şekilde bulup koklaması zordur. Dolayısıyla yaygın olarak bulunabilen en güzel koku gülün kokusu olduğundan Rasûlullâh'ın (s.a.) ondan da güzel koktuğu çeşitli edebi sanatlarla ifade edilmiştir.¹¹⁴ Hz. Peygamber'in güzel kokusu ile gülün güzel kokusu özdeşleştirilerek tasavvufta, edebiyatta çeşitli benzetmelere konu olmuş, delillendirmek adına da Rasûlullah'a (s.a.) atfen rivayetler uydurulmuştur. Söz gelimi gül ile ilgili rivayetlerin büyük bir kısmı genellikle mevzûât kitaplarında yer almakta, diğer bir kısmı da mübâlağalı rivayetlere yer veren Şemâil ve Hasâis edebiyatında bulunmaktadır.

Kültürümüzde yer alan Hz. Peygamber'i gül ile sembolize etmenin, sahih rivayetlere dayanan dinî bir temeli yoktur. Bununla birlikte Hz. Peygamber'i gül ile sembolize etmenin temelinde, onu her hususta en güzel tasvir etme ve görme anlayışı bulunmaktadır. Dolayısıyla edebiyat ve kültürümüzde peygamber sevgisini gül ile dile getirmenin tamamen de yanlış görülemeyeceği ifade edilebilir. Ancak bu durumda gül ile ilgili rivayetler sahih olarak görülmemeli, bu tür kelâmların bir benzetme ve sanat kabilinden olduğu unutulmamalıdır. Nitekim burada bir benzetmenin ve sanatın bulunduğu söylenebilir.

Sonuç olarak; Hz. Peygamber'in "medenî bir toplum gerçekleştirme projesinde", asılsız rivayetlere dayanarak ona karşı gösterilmesi gereken sevgi, saygı ve aşkı, çeşitli ritüellere indirgeme; ayrıcalığı, saç ve sakalının telinde, teninde, terinde vb. arama, hem onun gönderiliş sebebine, hem de Kur'an'ın teklif ettiği "beşer-rasûl"

¹¹² Kemikli, "Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı", <http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imagi>, 30.05.2012.

¹¹³ Gülseven, "Gül Alıp Satanlar... Sümbüle Bakıp, Reyhan Koklayanlar", <http://www.siyerinebi.com/gul-alip-satanlar%E2%80%A6-sumbule-bakip-reyhan-koklayanlar.html>, 30.05.2012, (Dimeşki 2/80'den naklen).

¹¹⁴ Gülseven, "Gül Alıp Satanlar... Sümbüle Bakıp, Reyhan Koklayanlar", <http://www.siyerinebi.com/gul-alip-satanlar%E2%80%A6-sumbule-bakip-reyhan-koklayanlar.html>, 30.05.2012.

anlayışına aykırıdır.¹¹⁵ Asıl önemli olanın Hz. Peygamber'in sûret ve şemâilinden ziyade, sûret ve sünnetine odaklanmanın ve örnek almanın daha çok önem arzemesidir.

Demek oluyor ki, tarihi süreç içerisinde Kur'an ve sahih sünnet/hadislere göre peygamber tasavvurunun oluşturulması son derece önemlidir. Böylece İslâm dünyasında bir dünya görüşü oluşturacak zihniyet değişikliğine gidilmelidir.

İşte O'nun (s.a.) öğretileri "Medine'nin Gülü", ne zaman yeniden bütün gönüllerde açarsa, o zaman psikolojik, sosyolojik ve tarihî diriliş gerçekleşir. Yani onsuz dirilişin gerçekleşmeyeceği âşikârdır. Asrımızı saâdet asrına götürmek mümkün olmadığına göre, asr-ı saadetin evrensel mesajlarını zamanımıza taşıyabilmek elzemdir.

KAYNAKLAR

KUR'ÂN-ı KERİM.

ACLÛNÎ, İsmail b. Muhammed el-Aclûnî (ö. 1162/1749), *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs amme'stehera mine'l-Ehâdis alâ Elsineti'n-nâs*, Kahire, ts.

AÇIKEL, Yusuf, "Hz. Peygamber'in Evrensel Mesajlarından 'Rahmet'", III. Kutlu Doğum Sempozyumu, 20.04.2000, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları*, Isparta,2001, s. 254, ss. 253-270.

AHATLI, Erdinç, "Nübüvvet Mührü", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sakarya, 3/2001.

_____, *Peygamberlik ve Hz. Muhammed'in Peygamberliği*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2011.

AHMED B. HANBEL, Ahmed b. Muhammed b. Hanbel (ö. 241/855), *el-Müsned*, I-VI, Beyrut 1978; İstanbul 1413/1992.

AKAY, Hasan, *İslâmî Terimler Sözlüğü*, İstanbul 1988.

AKKUŞ, Mehmet, "İsimlerimizde Gülün Rengi ve Kokusu", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, ss. 59-67.

ALİ el-KÂRÎ, Nuruddin Ali b. Muhammed b. Sultan, (ö. 1014/1605), *el-Esrârü'l-merfû'a fi'l-ehâdisi'l-mevzûa*, thk. Muhammed. b. Lütfi Sabbağ, Beyrut 1406/1986.

ANDI, M. Fatih, "Modern Türk Şiirinde Gül İmajı", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta, 2005, ss. 20.

¹¹⁵ Erul, "Uydurma Rivayetlerde Peygamber Tasavvuru", s. 434-5.

- ARSEVEN, Celal Esad, *Sanat Ansiklopedisi*, I-V, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1983.
- ATEŞ, Erdoğan. Melek K. Dikmen, “Şarkılarda Gül”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005.
- AYDEMİR, Yaşar, “Güllü Dibâ”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, ss. 231-247.
- AYVAZOĞLU, Beşir, *Güller Kitabı (Türk Çiçek Kültürü Üzerine Bir Deneme)*, İstanbul, 1992.
- AYYILDIZ, Mustafa, Suna Canlı, “Gül Sembolünün Taşıdığı Anlam Bakımından ‘Gül Yetiştiren Adam’ ve ‘Gülün Adı’ Romanları Üzerine Bir İnceleme”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, ss. 21-8.
- BAĞCI, Musa, *Beşer Olarak Hz. Peygamber*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara, 2010.
- , “Sünnet ve Hadislerin Anlaşılmasında Ehl-i Hadis’in Beşerüstü Peygamber Tasavvurunun Etkisi”, *Günümüzde Sünnetin Anlaşılması (Sempozyum Tebliğ ve Mizakereleri)*, Bursa, 2004.
- BANARLI, Nihad Sami (ö. 1974), *Türkçe’nin Sırları*, İstanbul 1975; *Şiir ve Edebiyat Sohbetleri*, İstanbul 1976.
- BARDAKÇI, Mehmet Necmettin, “Türk Tasavvuf Kültüründe Gül Sembolü Üzerine Bazı Düşünceler”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta, 2005.
- BEYHAKÎ, Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî (ö. 458/1066), *es-Sünenü’l-Kübrâ*, I-X, Beyrut 1353.
- , Ebû Bekr Ahmed b. Hüseyin, *Delâilü’n-nübüvve ve ma’rifetü ahvâli sâhibi’ş-şerîa* (nşr. Abdülmü’tî Kal’acî), I-VII, Beyrût 1405/1985.
- BOZKURT, Nebi (ö. 2017), “Kaylûle”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), Ankara, 2002, XXV, 83.
- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil el-Buhârî (ö. 256/870), *Sahîh-i Buhârî (el Câmiu’s-Sahîh)*, I-VIII, İstanbul 1315.
- , *Edebü’l-Müfred*, haz. Muhammed Fuad Abdülbaki, Kahire, 1375.
- BURSEVÎ, İsmail Hakkı (ö. 1137/1725), *Risâle-i Gül*, Süleymaniye Ktb. Halet Efendi Bl. Yz. No: 414, (v.1b-3b), 1125/1712, v. 2a.
- , *Mesnevi Şerhi*, haz. İsmail Güleç, İstanbul, 2005.

- CEVHERÎ, Ebû Nasr İsmâîl b. Hammâd el-Cevherî (ö. 400/1009'dan önce), *es-Sıhah*, thk. Ahmed Abdülgafûr Attar, Beyrut, 1990.
- ÇETİNDAS, Dilek, "Mitolojinin Güçlü Dalı: Gül", *Her Yönüyle Gül Sempozyumu Gül Özel Sayısı*, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2013/1, Isparta, ss. 13-28.
- DÂRİMÎ, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahman b. Fazl b. Behrâmî ed-Dârimî (ö. 255/869), *Sünen*, 1-II, Beyrut ts.
- DEMİRİZ, Yıldız, Kitap Süslemesinde Gül, *İlgi Dergisi*, Yıl: 14, Kasım 1980.
- DEYLEMÎ, Ebû Şücâ' Şîrveyh b. Şehredâr b. Şîrveyh ed-Deylemî (ö. 509/1115), *el-Firdevs bi Me'sûri'l-Hutâb*, thk. Saîd b. Besyûnî Zağlûl, I-V+I, Beyrut 1406/1986.
- EBÛ DÂVÛD, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (ö. 275/889), *es-Sünen*, I-IV, İstanbul 1413/1992.
- ERUL, Bünyamin, "Uydurma Rivayetlerde Peygamber Tasavvuru", *"İslâm'ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri Kutlu Doğum Sempozyumu 2001"*, Ankara 2003.
- GÜNGÖR, Zülfikar, "Edebiyatımızda Gül Sembolü ve Peygamberimiz", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, ss. 29-38.
- HATİBOĞLU, İbrahim, "Selmân-ı Fârisî", *DİA*, Ankara, 2009, XXXVI, 441, ss. 441-3.
- İBN ASÂKİR, Ebü'l-Kasım Ali b. Hasan b. Hibetillah b. Abdillâh eş-Şâfî (ö. 571/1175), *Tarihu Medineti Dimeşk*, thk. Muhibbüddin Ebû Saîd Ömer b. Garame el-Amravî, Beyrut, 1996/1416.
- İBNÛ'D-DEYBA', Vecîhüddin Abdurrahman b. Ali b. Muhammed eş-Şeybânî (ö. 944/1537), *Temyîzü't-tayyib mine'l-habîs*, Beyrut 1405/1985.
- İBN BELBÂN, Alâaddîn Ali el-Fârisî, *el-İhsân fî takrîbî Sahîhi İbn Hibbân* (nşr. Şuayb el-Arnaût), I-XVIII, Beyrût 1412/1991.
- İBN EBÛ ŞEYBE, Ebû Bekr Muhammed b. Abdillâh, *el-Musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr* (nşr. Saîd el-Lehhâm), I-XI, Beyrût 1409/1989.

- İBNÜ'İ- CEVZÎ, Ebü'l-Ferec Abdurrahman b. Ali b. el-Cevzî (ö. 597/1201), *el-Mevzûât*, thk. Abdurrahman Muhammed Osman, Dâru'l-Fikr, Kahire 1403/1983.
- İBN HACER, Şihâbüddîn Ebü'l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askâlânî, (ö. 852/1448), *Zehrü'l-Firdevs*, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Eserler, 297.333 HAC.Z, II, vr. 145.
- İBN MÂCE, Ebü Abdillâh Muhammed b. Yezîd b. Mâce el-Kazvîni (ö. 273/886), *es-Sünen*, I-II, İstanbul, 1413/1992.
- İBN MANZÛR, Ebü'l-Fadl Cemâlüddîn, Muhammed b. Mükrim (ö. 711/1311), *Lisanü'l-Arab*, Beyrut, 1418/1997.
- RÂĞİB İSFEHÂNÎ, Ebü'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. el-Mufaddal er-Râgıb el-İsfahânî (ö. V./XI. yüzyılın ilk çeyreği), *Müfredâtü Elfâzı'l-Kur'an*, thk. Safvan Adnan Dâvûdî, Beyrut, 1412/1992.
- KARAKOÇ, Sezai, *Gün Doğmadan*, İstanbul, 2001.
- KARAMAĞARALI, Beyhan, "İki Hilye-i Şerif Üzerine", *Kültür ve Sanat*, Yıl: 1, S. 3, Ağustos, 1989.
- KARTAL, Ahmet, "Klâsik Türk Şiirinde 'Gül'ün Kullanımı ve Rüyada Görülüş Şekline Göre Yorumu", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005.
- KAVUKCÎ, Ebü'l-Mehâsin Muhammed b. Halîl (ö. 1305/1888), *el-Lü'lüü'l-Mersû'*, Beyrut 1415/1994.
- KURNAZ, Cemal, "Edebiyatımızda Gül Kokusu", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, ss. 47-57.
- , "Gül", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, Ankara, 1996, XIV, 221, ss. 219-222.
- MÂLİK B. ENES, Ebü Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî (ö. 179/795), *el-Muvatta'*, I-II, İstanbul 1413/1992.
- MUÂFÂ en-NEHREVÂNÎ, Ebü'l-Ferec el-Muâfâ b. Zekeriyya en-Nehrevânî el-Cerîrî (ö. 390/1000), *el-Celîsü's-Sâlihu'l-Kâfi ve'l-Enîsü'n-Nâsıhu's-Şâfi*, thk. İhsan Abbas, I-IV, Beyrut, 1413/1993.
- MUSLU, Ramazan, "Tarikat Gülleri ve Sembolik Anlamları", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005, ss. 131-6.

- MÜSLİM, Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî en-Nîsâbü'rî (ö. 261/875), *Sahîh-i Müslim (el-Câmiu's-Sahîh)*, thk. M.F. Abdülbâkî, I-III, İstanbul 1413/1992.
- NESÂÎ, Ebû Abdurrahman Ahmed b. Şuayb en-Nesâî (ö. 303/969), *Sünenü'n-Nesâî*, I-VIII, İstanbul, 1413/1992.
- NOYAN, Bedri, *Bektaşilik Alevilik Nedir?*, Ankara, 1987.
- PALA, İskender, *Hilye-i Saadet*, TDV, Ankara 1991.
- POLAT, N. Hikmet, *Türk Çiçek ve Ziraat Kültürü Üzerine*, Kitabevi Yay., İstanbul 2001.
- SAĞANÎ, Ebü'l-Fedâil Hasan b. Muhammed b. Hasan el-Kuraşî es-Sağânî (ö. 650/1252), *Mevdûâtü's-Sağânî*, thk. Necm Abdurrahman Halef, Beyrut, 1405/1985.
- SAKALLI, Talat, *Hadislerle İslâm'da Hoşgörü ve Kolaylık*, İzmir, 1996.
- SÂMÎ, Şemseddin (ö. 1904), *el-Mu'cemü't-türki't-türâsî (Kâmûs-i Türkî)*, I-II, Lübnan 1989.
- SEHÂVÎ, Şemsüddîn, Ebü'l-Hayr Muhammed b. Abdurrahman es-Sehâvî (ö. 902/1497), *Mekâsîdü'l-hasene fî Beyânî kesîrin mine'l-Ehâdisi'l-müştehire ale'l-elsine*, Beyrut 1406/1986.
- SÜYÛTÎ, Celâlüddîn Abdurrahman b. Ebî Bekr es-Süyûtî (ö. 911/1505), *el-Leâliü'l-masnûa fî'l-ehâdisi'l-mevzûa*, I-II, thk. Ebû Abdurrahman Salâh b. Muhammed b. Avîda, Beyrut 1417/1996.
- _____, *Husnü'l-Muhadara fî Ahbâri Mısra ve'l-Kahire*, I-II, thk. Ali Muhammed Ömer, Kahire, 1428/2007.
- ŞEYBÂNÎ, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbn Ömer eş-Şeybânî, *Temyîzü't-tayyib mine'l-habîs*, Beyrut 1405/1985.
- ŞEYH SADÎ (ö. 691/1292), *Gül Suyu*, çev. Niğdeli Hakkı Eroğlu, Haz. Azmi Bilgin-Mustafa Çiçekler, İstanbul 2000.
- ŞİMŞEK, Habibe, "Türk Minyatürlerinde Gül", *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta 2005.
- TABERÂNÎ, Ebü'l-Kasım Süleyman b. Ahmed et Taberânî (360/971), *el-Mu'cemü'l-Kebîr*, thk. Hamdi Abdülmecid es-Silefî, Kahire, 1404/1983.
- _____, *el-Mu'cemüs-Sağîr*, I-II, Dâru'l-kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1403/1983.
- TATÇI, Mustafa, Yunus Emre Divanı Tenkitli Metin II, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul 1997.

- _____, “İsmail Hakkı Bursavî'nin Gül Risâlesi”, *Gül Kitabı Gül Kültürü Üzerine İncelemeler*, Isparta, 2005, ss. 103-112.
- TİRMİZÎ, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre et-Tirmizî (ö. 279/892), *es-Sünen*, I-V, İstanbul, 1413/1992.
- _____, *eş-Şemâilü'l- Muhammediyye*, 3. Baskı, Beyrut, 1408/1988.
- UZUN, Mustafa, “Hilye”, *DİA*, İstanbul, 1998, XVIII, 44-47.
- YARDIM, Ali (ö. 2006), *Peygamberimizin Şemâli*, Damla Yay., İstanbul 1997.
- YENİTERZİ, Emine, *Divan Şiirinde Na't*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1993.
- YILDIRIM, Ahmet, *Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları*, Ankara, 2000.
- VASSÂF, Hüseyin (ö. 1929), *Gülzâr-ı Aşk*, Süleymaniye Ktb. Yazma Bağışlar Bl. No: 2315.

İNTERNET

- <http://www.edebiyatfakultesi.com/edebi-sanatlar/husn-i-talil-guzel-nedene-baglama-sanati>, 30.05.2012.
- <http://www.yagmurdergisi.com.tr/archives/konu/medinenin-gulu-siirinin-tahlili>, 30.05.2012.
- Akbaş, Fatma Can, “Gül-i Muhammedî”, <http://www.yagmurdergisi.com.tr/archives/yazdir/guli-muhammedi>, 30.05.2012.
- Altun, Melek, “Gönlümüzün Gülü”, <http://yunus-divani.blogspot.com/2009/10/196-andan-beru-gonildum-dostla-bile.html>, 30.05.2012.
- Arık, M. Selim, “Gül Motifleri ve Hz. Peygamber Sevgisi Bağban Bir Gül İçin”, <http://dergi.altinoluk.com/index.php?sayfa=yillar&MakaleNo=d278s011ml> 30.05.2012.
- Erkal, Abdulkadir, “Muhabbet, Gül Üstüne!”, <http://www.kha.com.tr/yrd.-doc.-dr.-abdulkadir-erkal/479/muhabbet-gul-ustune...html>, 30.05.2012.
- Gülseven, Hilal, “Gül Alıp Satanlar... Sümbüle Bakıp, Reyhan Koklayanlar”, <http://www.siyerinebi.com/gul-alip-satanlar%E2%80%A6-sembule-bakip-reyhan-koklayanlar.html>, 30.05.2012.

Gündüz, Hüseyin, “Türk Hat Sanatında Hilye-i Şerîfler”,
<http://kalemguzeli.org/index.php?go=icerikgoster2&mnko=146&kno=85>,
30.05.2012.

Kemikli, Bilal, “Türk Kültüründe Hz. Peygamber ve Gül İmajı”,
<http://www.sonpeygamber.info/turk-kulturunde-hz-peygamber-ve-gul-imagi>, 30.05.2012.

Peygamber Efendimizin (sav) Hilye-i Şerifi, Peygamber
sevgisinin sanata yansıyan hâli;
http://www.ugurabi.net/a_hilyeiserif.html, 30.05.2012.